

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ**

ADVANCED LINGUISTICS

№ 17

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2026

УДК 80(06)+37(06)

ISSN 2663-6646 (online)

*Друкується відповідно до рішення Вченої Ради
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
(протокол № 5 від 11 травня 2026 року)*

Advanced Linguistics, 17, 2026

Головний редактор

Олена Москаленко

Заступник головного редактора

Наталія Майєр

Відповідальний редактор

Ірина Баклан

Редактори

Микола Куценко

Людмила Попова

Світлана Мойсеєнко

Оксана Івасюк

Редакційна колегія

Артур Гудманян (Київ, Україна)

Зоя Корнева (Київ, Україна)

Ольга Воробйова (Київ, Україна)

Інеса Шешкаускієне (Вільнюс, Литва)

Мігель Анхель Кандель-Мора

(Валенсія, Іспанія)

Рікардо Касань Пітарх (Валенсія, Іспанія)

Анна Степанова (Дніпро, Україна)

Маргарита Зайцева (Харків, Україна)

Наталія Іваницька (Вінниця, Україна)

Олена Тупахіна (Запоріжжя, Україна)

Світлана Дворянчикова (Київ, Україна)

Сергій Данилюк (Черкаси, Україна)

Юлія Ненько (Черкаси, Україна)

Асистент редакції

Костянтин Лісецький

Advanced Linguistics – міжнародний журнал з відкритим доступом, який дотримується політики подвійного внутрішнього рецензування та приймає до друку рукописи (статті, рецензії, відгуки тощо), що відображають актуальні теоретичні й практичні аспекти філології, методики навчання іноземних мов і перекладу, а також проблематику у сфері освітніх і педагогічних наук.

Журнал внесено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та освітніх наук (011 – Освітні, педагогічні науки) (Наказ Міністерства освіти і науки України № 1290 від 30.11.2021).

Видання індексується у таких міжнародних наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах: OpenAIRE, BASE, Google Scholar, WorldCat.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей несуть автори публікації

©Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2026
© Автори, 2026. Ліцензія CC BY
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

UDC 80(06)+37(06)

ISSN 2663-6646 (online)

*Published in accordance with the decision of the Academic
Council of the National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”
(protocol № 5, May 11, 2026)*

Advanced Linguistics, 17, 2026

Editor-in-Chief

Olena Moskalenko

Deputy Editor-in-Chief

Nataliia Maiier

Managing Editor

Iryna Baklan

Editors

Mykola Kutsenko

Liudmyla Popova

Svitlana Moiseienko

Oksana Ivasiuk

Editorial Board

Artur Gudmanian (Kyiv, Ukraine)

Zoia Kornieva (Kyiv, Ukraine)

Olga Vorobyova (Kyiv, Ukraine)

Inesa Šeškauskienė (Vilnius, Lithuania)

Miguel Ángel Candel-Mora (València, Spain)

Ricardo Casañ Pitarh (València, Spain)

Anna Stepanova (Dnipro, Ukraine)

Margaryta Zaitseva (Kharkiv, Ukraine)

Nataliia Ivanytska (Vinnytsia, Ukraine)

Olena Tupakhina (Zaporizhzhia, Ukraine)

Svitlana Dvorianchykova (Kyiv, Ukraine)

Serhii Danyliuk (Cherkasy, Ukraine)

Yuliia Nenko (Cherkasy, Ukraine)

Editorial Assistant

Kostiantyn Lisetskyi

Advanced Linguistics is an international, double-blind peer-reviewed, open-access journal that encourages and publishes papers (reviews, surveys, etc.) on the latest research and developments in both theoretical and practical aspects of theoretical and practical aspects of philology, methods of teaching foreign languages and translation / interpreting, as well as issues in the field of educational and pedagogical sciences.

The journal is included in the List of scientific professional publications of Ukraine (category “B”) in the field of philological sciences (035 – Philology) as well as educational sciences (011 – Educational, Pedagogical Sciences) (Order № 1290 of the Ministry of Education and Science of Ukraine, 30.11.2021).

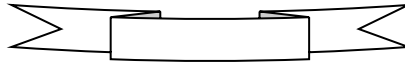
The journal is indexed in: OpenAIRE, BASE, Google Scholar, WorldCat.

Responsibility for the accuracy of facts, quotations, proper names and other information are on the authors of publications

© National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, 2026
© The Authors, 2026. CC BY Licence
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

ЗМІСТ / CONTENTS**Філологія / Philology**

Olga Ilchenko <i>Ольга Ільченко</i>	LINGUOPHILOSOPHICAL ASPECTS OF NOVEL SCIENTIFIC TERMS IN THE ERA OF METAMODERNISM / Лінгвофілософські аспекти новітньої наукової лексики в епоху метамодернізму	4
Natalie Kramar <i>Наталія Крамар</i>		
Nataliia Kravchenko <i>Наталія Кравченко</i>		
Zinaida Shelkovnikova <i>Зінаїда Шелковнікова</i>		
Yaroslava Bedrych <i>Ярослава Бедріч</i>		
Ольга Демиденко <i>Olha Demydenko</i>	ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ЛІНГВАЛЬНИХ МАРКЕРІВ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ / Features of the Use of the Lexical Linguistic Markers of Deviant Behavior of the Personality in English Fiction	12
Яна Чкаловець <i>Yana Chkalovets</i>		
Наталія Моїсєєва <i>Nataliia Moisieieva</i>	СТИЛЬОВІ ДОМІНАНТИ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПАУЛЯ МААРА У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ / Stylistic Features of Paul Maar's Children's Literature: A Translation Perspective	21
Ольга Дзикович <i>Olha Dzykovych</i>		
Дарина Костенко <i>Daryna Kostenko</i>		
Олена Москаленко <i>Olena Moskalenko</i>	СУБТИТРУВАННЯ І ДУБЛЯЖ: ТРАНСФОРМАЦІЇ ГУМОРУ ТА СЛЕНГУ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ / Subtitling and Dubbing: Transformations of Humor and Slang in Audiovisual Translation	29
Анастасія Красовська <i>Anastasiia Krasovska</i>		
Освітні, педагогічні науки / Educational, Pedagogical Sciences		
Liudmyla Herasymenko <i>Людмила Герасименко</i>	BUILDING SOFT SKILLS IN ESP THROUGH SOCIAL EMOTIONAL LEARNING STRATEGIES / Розвиток м'яких навичок у ESP за допомогою стратегій соціально-емоційного навчання	40
Світлана Муравська <i>Svitlana Muravska</i>		

Філологія / PhilologyDOI: <https://doi.org/10.20535/2026.17.343773>**Olga Ilchenko**

Dr.Sc. in Philology, prof., Head of Foreign Languages Department
Research and Educational Centre of Foreign Languages, National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-5546-1408>
olgilch@hotmail.com

Natalie Kramar

PhD in Philology, Senior Researcher,
Research and Educational Centre of Foreign Languages, National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-5767-9200>
kra_nat@ukr.net

Nataliia Kravchenko

PhD in Philology, Assistant Prof.,
Research and Educational Centre of Foreign Languages, National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-8565-063X>
[natkravgrig@ukr.net](mailto:natkragrig@ukr.net)

Zinaida Shelkownikova

PhD in Philology, Assistant Prof.,
Research and Educational Centre of Foreign Languages, National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1112-627X>
z.shelkownikova@gmail.com

Yaroslava Bedrych

PhD in Philology, Assistant Prof.,
Research and Educational Centre of Foreign Languages, National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-8634-3124>
bedrych@ukr.net

Dedicated to Professor Alla Kalyta on the occasion of her anniversary – in gratitude for her pioneering thought, which serves as an ethical compass for this study, and for a vision that transforms theory into a living call for a responsible “listening society.”

**LINGUOPHILOSOPHICAL ASPECTS OF NOVEL SCIENTIFIC TERMS
IN THE ERA OF METAMODERNISM**

This article explores the phenomenon of metamodernism as a philosophical movement that emerged in response to the crisis of postmodernist skepticism, relativism, and deconstruction. It establishes that metamodernism, while aware of all the complexity and ambiguity of the previous era, strives for (co-)comprehension and progress towards a better and more perfect future. Based on a terminological analysis of key general scientific terms, such as “information,” “datafication,” “Anthropocene,” and “disruption”, the article outlines the linguophilosophical aspects of scientific cognition in the new era. Employing hermeneutic interpretation, definitional scrutiny, and conceptual modeling inspired

© Olga Ilchenko, Natalie Kramar, Nataliia Kravchenko, Zinaida Shelkownikova, Yaroslava Bedrych. 2026.
Published by Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute. This is an Open Access article distributed under the terms of the licence CC BY 4.0

by Wittgenstein's language games and Derrida's *différance*, this approach uncovers how lexical structures encode metamodern tensions between sincerity and irony. Ukrainian equivalents of relevant terminological units are provided to localize the terminological units in question to culturally attune them in the era of sustainable disruption. It is argued that metamodern science is characterized by social orientation, an emphasis on informational ontology (J. Wheeler), and the necessity of ethical balancing between the disruptive nature of innovations (C. Christensen) vs. the idea of sustainable progress. Central to this is A. Kalyta et al.'s monistic-dialectical lens from manipulation in speech communication, which models psyche as a triune flux (conscious/preconscious/unconscious) of psychophysiological energy. This framework illuminates metamodern language's performative potential: countering post-truth manipulations through non-linear rhetorical safeguards, where verbal stimuli trigger existential reconfigurations, demanding "listening society" virtues (Freinacht) for emergent altruism and truth-seeking amid metamodernist oscillation and disruption. The research findings are of interest to specialists in the fields of linguistics, philosophy of language, and communication theory, particularly in fostering culturally attuned discourse for polycrisis navigation in Ukrainian and global scholarly contexts.

Keywords: metamodernism; oscillation; datafication; disruption; sustainable innovation; Anthropocene; linguophilosophical aspects; post-truth.

1 INTRODUCTION

Problem statement. This article explores the phenomenon of metamodernism as a linguistic and philosophical response to the crisis of postmodernist skepticism and deconstruction. The preceding era of postmodernism, with its emphasis on skepticism, relativism, decanonization, and the multiplicity of interpretations, radically questioned all grand narratives and ideas of objective truth. The inability of the postmodern vision to adequately respond to global challenges – such as the ecological crisis and rapid technological development – revealed the need for a new intellectual and ethical framework. Metamodernism emerged as a philosophical movement of the late 20th century, directly responding to this crisis. Unlike postmodernism, metamodernism, while aware of all the complexity and ambiguity of postmodernity, strives for (co-)comprehension and progress towards a better and more perfect future.

Analysis of recent research and publications. Jason Ananda Josephson Storm, one of the leading scholars of metamodernism, in his book *Metamodernism: The Future of Theory*, asserts that metamodernism is a new way of thinking that combines elements of modernism and postmodernism with its multiplicity, uncertainty, and irony (Storm, 2021). Another key contribution, by Greg Dember in *Say Hello to Metamodernism!*, emphasizes the emotional and social components, defining the cultural shift through concepts like "ironesty" (the surprisingly good combination of irony and earnestness), "felt experience," "empathic reflexivity" (Dember, 2024). In the Ukrainian scholarly tradition, Professor Alla Kalyta stands as a pivotal figure. Her collaborative work, *Manipulation in Speech Communication* (Kalyta et al., 2024), advances a monistic-dialectical framework (an orthodox-alternative synthesis that unifies phenomena under a single psychophysiological energy while resolving contradictions through dynamic polarities like instincts and feelings, enabling holistic modeling of cognitive shifts without eclecticism) for analyzing communicative phenomena, modeling how linguistic stimuli trigger non-linear shifts in the psyche's triune structure (consciousness, preconscious, unconscious). This approach resonates deeply with metamodernism's oscillation, offering tools to dissect ethical distortions in post-truth environments and foster responsible dialogue – hallmarks of progress beyond deconstructive irony. Digging a bit deeper, we argue that it was the distinguished Italian writer, Italo Calvino, with his work *Six Memos for the Next Millennium*, who could rightly be considered a forerunner of metamodernism. He noted the following characteristics of the future: lightness, quickness, exactitude, visibility, multiplicity, and consistency (Calvino, 1988). Resonating with such ideas, T. Vermeulen and R. van den Akker (2010) define the new sensibility as "oscillation," a dynamic movement between modernist enthusiasm and postmodernist mockery. This oscillation is a philosophical strategy for navigating the world's complexity that calls for a new precision of language. This new approach recognizes the complexity and ambiguity of the world and strives for constructive, analytical work, replacing criticism for the sake of criticism with the pursuit of progress. Hanzi Freinacht (a pen name for the Swedish political philosopher and sociologist Daniel Görtz and art theorist Emil Ejner Friis) (Severinova, 2025), a leading voice in

metamodern philosophy, has significantly advanced the discourse on ethics by integrating integral theory with metamodern sensibilities. In their work, Freinacht reframes ethics as a dynamic system that oscillates between modernist precision and postmodern complexity. Metamodern ethics, in Freinacht's view, emphasizes complementarity and interdependence, fostering a "listening society" where ethical decisions promote emergent virtues like altruism; Freinacht's ideas envision ethics as a tool for cultural evolution toward higher "metamodern" stages of development, with morality that honors truth, beauty, and goodness (Freinacht, 2017, 2022).

The purpose of the article. The goal of this research is to outline some current linguophilosophical aspects of science in the era of metamodernism through the prism of general scientific terms frequently used in scientific discourse to denote the specifics of scientific knowledge, which is of interest to specialists in practically all fields of knowledge. Our task is to identify and interpret these terminological units and integrate them into the metamodernist worldview, thereby demonstrating how new scientific language shapes and expresses a new scientific philosophy.

2 METHODS

This section details the methods, tools, and materials utilized during the research, with a focus on the necessary linguistic and philosophical integration.

2.1 Research Material

The research material consisted of key general scientific and interdisciplinary terms, as well as neologisms (primarily English-language terms, as the source of global scientific communication), that function in contemporary scholarly discourse and serve as linguistic markers of changes in the paradigm of cognition. These units include: "metamodernism," "oscillation," "information," "datafication," "Anthropocene," "Chthulucene," and "disruptive innovation." The empirical base included dictionary definitions of English-language neologisms of the 21st century (Kramar, 2022), key theoretical works on the philosophy of science and science studies, fundamental works on information theory, theoretical texts defining the essence of metamodernism, recent research on communication and knowledge manipulation (Schumpeter, 1942; Wiener, 1948; Wittgenstein, 1953; Derrida, 1976; Calvino, 1988; Wheeler, 1989; Dobrov, 1989; Crutzen and Stormer, 2000; Vermeulen & van den Akker, 2010; Kuhn, 2015; Christensen, 2016; Haraway, 2016; Latour, 2017; Freinacht, 2017; 2022; Glattfelder, 2019; Storm, 2021; Dember, 2024; Kalyta et al., 2024).

2.2 Research Methods

To achieve the objective, we selected a complex of general scientific and specific methods that involves the following research techniques and approaches. First, we utilized hermeneutic-philosophical method (used to interpret key philosophical concepts of metamodernism, specifically, "oscillation", "post-skeptical sincerity") and their relationship with the epistemological ideas of T. Kuhn and G. Dobrov. We have also employed terminological and definitional analysis to clearly define the meanings of selected general scientific terms, namely: "Anthropocene," "disruption," "datafication" and their functional load within the context of the new paradigm. This analysis focuses on how the lexical structure of these terms reflects the underlying philosophical shift. Another technique we made use of was conceptual analysis that allowed for the identification of the worldview and value foundations underlying each term (e.g., the link between "disruption" and the ethical imperative of "sustainable progress") to reveal the philosophical content encoded in the language. Last but not least, the selected methodology included systemic approach to ensure the consideration of scientific knowledge as a holistic, socially determined system in constant development, and the establishment of connections between the philosophical, linguistic, and ecological aspects of modern science. The latter was employed in conjunction with linguophilosophical modeling that was used to demonstrate how language (neologisms, terms) actively constructs a new scientific and social reality, rather than merely passively reflects it, through the prism of linguistic turn in philosophy, specifically, in light of L. Wittgenstein's "language games" (with meanings as emergent from contextual use within social "forms of life" rather than inherent essences) (Wittgenstein, 1953), and Jacques

Derrida's ((Derrida, 1976, original work published in 1967) extension of this through "différance," a neologism blending "difference" and "deferral," which deconstructs binary oppositions, rendering language inherently unstable.

3 RESULTS AND DISCUSSION

3.1 Philosophical Foundations of Metamodernism: Oscillation and "The Future of Theory"

Postmodernism completed its cycle when deconstruction became an end in itself and irony the only possible tonality, leading to the exhaustion of narratives and linguistic stagnation. The sight of this wreckage – the inevitable decay of monumental, modernist ambition – is perfectly captured by P. B. Shelley's (1818) distant allusion in the poem "Ozymandias", where the "colossal wreck" of former sovereign power is left stranded in the vast, empty desert of skepticism. Metamodernism suggests a new sensibility, defined by T. Vermeulen and R. van den Akker (2010) as "oscillation" between modernist enthusiasm and postmodernist mockery. Geometrically, this oscillation could be conceived as a Möbius strip, a non-orientable surface with only one side.

The strip serves as a powerful metaphor for the metamodern condition, representing the continuous, non-binary plane upon which the poles of enthusiasm and mockery are fundamentally the same, inseparable experience.

J. A. J. Storm (Storm, 2021) provides a theoretical framework by proposing a "Process Social Ontology" that views social categories as "dynamic clusters of powers." This concept allows researchers to recognize that social categories (like "scientific knowledge") are constructed, yet are real in their consequences, thus offering tools for constructive, analytical work that is simultaneously rigorous and meaningful – a process inherently dependent on precise philosophical terminology.

3.2 Linguophilosophical Aspects and the Social Context of Science

Metamodernism continues the traditions of postmodernism in the sense of recognizing the existence of multiple, pluralistic perspectives and interpretations of the world. At the same time, metamodernism is more open to new ideas and ways of thinking, which is also reflected in the multiplicity of interpretations in scientific terminology. Metamodernism is also more oriented towards practical activity and the involvement of as many people as possible in a broad dialogue for the purpose of resolving social problems. From this perspective, metamodernism is the embodiment of Thomas Kuhn's idea that dated back to 1962, expressed in his book "The Structure of Scientific Revolutions," that it is impossible to understand the essence of scientific knowledge outside the social context of science (Kuhn, 2015). The renowned Ukrainian science studies scholar Hennadiy Dobrov (1989) also emphasized the social nature of science. Since it is not isolated from society, it depends on social, economic, and political factors. Metamodernism embraces this lesson, recognizing that scientific truth is reliant on communal linguistic consensus. This reliance on language and communal consensus in defining scientific truth necessitates an acute awareness of rhetorical dynamics. In the contemporary context, particularly considering the widespread issue of the so called "post-truth" (this word is currently being used predominantly as noun, even though it was originally introduced as an adjective when declared by Oxford Dictionaries Word of the Year 2016, specifically, as used in the phrase "*post-truth politics*" (Oxford Languages, 2016), it becomes crucial to address the potential for manipulation in communication. Well-known Ukrainian scholars, namely, A. Kalyta, O. Klymeniyk, and L. Taranenko, elaborate on this by framing speech manipulation as a "communicative

phenomenon” that operates across the triune structure of the human psyche – consciousness, preconscious, and unconscious – leading to “sharp changes in the listener’s behavior or thoughts” through targeted verbal stimuli (Kalyta et al., 2024, p. 13). They argue that this process is inherently non-linear and multilevel: linguistic inputs trigger dialectical interactions within the recipient’s mental (preconscious) and existential (unconscious) spheres, often bypassing rational filters to reshape perceptions and actions. For instance, manipulative discourse – encompassing persuasion, suggestion, and neuro-linguistic programming – functions as a “process of targeted, involuntary, or hidden psycho-communication” that exploits cognitive vulnerabilities, such as emotional priming or ideational imposition, to alter structural equilibria in the interlocutor’s worldview (Ibid., p. 38-39, 48). The metamodern ethos, therefore, must include a commitment to rhetorical responsibility to counteract communicative distortion and ensure the integrity of the linguistic consensus. So language, particularly scientific terminology, becomes a creative tool for constructing a new reality.

Contemporary neologisms, such as “IT-agnostic” (a term for a person or company that is impartial and open-minded about the technological platforms and programs they use), embody the metamodern oscillation and pragmatism. Philosophically, the term rejects dogmatism about a “single correct technology” (skepticism) while sincerely striving for effective progress (modernist impulse).

3.3 Metamodern Ontology: Centrality of Information and Datafication

One of the most important terms in modern science is “information.” The metamodern ontology is built around this concept and “data,” representing a philosophical re-evaluation of fundamental existence articulated through new language. It was Hennadiy Dobrov (1989) who was one of the first scientists to propose viewing science from the perspective that science is a process of collecting, processing, and utilizing information. Such an approach gains particular significance specifically in the context of “post-truth.” The Swiss philosopher James Glattfelder (2019) in his monograph notes that a revolutionary understanding of information and its role came from physicist John Wheeler’s (1989) phrase “it from bit” to describe the idea that information is fundamental to the Universe. This idea is based on the probabilistic nature of quantum mechanics, where outcomes can be interpreted as information, and that the Universe is a vast quantum information system. Recently, the following related terms have emerged:

- **“Homo digitalis” / “Homo technicus” / “Homo virtualis”** (stemming from “digital”, by analogy with “homo sapiens”, “homo videns”) a new subjectivation of humanity formed under the influence of the practices and technologies of the digital age (first used around 2015);
- **“IT-agnostic,” “tech-agnostic” / “technology-agnostic”** – the terms for a person or company that is impartial and open-minded about the technological platforms and programs they use in their work, employing various options depending on specific needs (first used between 2005 and 2010);
- **“Datafication”** (from the English word “data”, a Latin borrowing) to denote the practice of transforming various aspects of life into data that can be tracked and analyzed (first used in 2013) (Kramar, 2022).

Thus, information – in this broad sense – can be considered a specific entelechy (a philosophical concept coined by Aristotle describing the purpose-driven transition from a state of potential existence to actual existence, essentially the force that makes something become what it is), or the realization of potential of modern existence.

3.4 Ecological and Social Challenge: the Anthropocene Context

Metamodernism involves an awareness of the boundary conditions of human existence, notably the ecological dimension. The term “Anthropocene” (from Greek *ἄνθρωπος* – human and *καινός* – new) is an informal term in geochronology. The authors of the term are the authoritative Dutch atmospheric chemist and Nobel Laureate in Chemistry Paul Crutzen and American ecologist Eugene Stoermer (2000). The term denotes the current geological epoch in which human activity plays a significant role in the Earth’s ecosystem. This term is a logical continuation of the terms “biosphere” and “noosphere” proposed by the outstanding Ukrainian scientist Volodymyr Vernadsky. Unlike the modernist, optimistic project of the “noosphere,” the Anthropocene is a post-skeptical term. It records

not only the influence of reason but also the catastrophic consequences of uncontrolled human activity, demanding a philosophical response. Philosophers like Bruno Latour (2017) and Donna Haraway (2016) call for a radical re-thinking of the separation between nature and society. Haraway's alternative term, "Chthulucene," emphasizes the need for "staying with the trouble." This embodies the metamodern ethos: the ethical and responsible co-existence with the environment, oscillating between technological advancement and ecological responsibility, and articulated through new, relational language.

3.5 Disruption and Innovative Progress in the Metamodern Economy

The economic sphere is framed by the concept of "disruption." The term "disruptive innovation" (cutting-edge technologies that cause an upheaval in the market) was proposed by the famous American management theorist Clayton Christensen in 1997. The term "disrupt," on the one hand, means: to destroy, to damage, to violate, or to destabilize; and, on the other hand, to revolutionize, to radically transform, or to qualitatively change something. This concept seems to be rooted in Joseph Schumpeter's (1942) idea of "creative destruction". The linguistic adoption of "disruption" highlights a core philosophical tension in metamodernism. The metamodern ethos requires science to constantly oscillate, questioning whether disruption is merely destruction or genuine progress. Recently, a number of related terms have emerged for innovation, including: "disruptive innovations," "breakthrough innovations," and "sustaining innovations"/ "transformative innovations". The goal is to ensure that breakthrough innovations do not undermine but rather sustain human and planetary well-being. We suggest several Ukrainian equivalents for these newly-coined terms within the domain of related words and phrases, taking into account critical distinctions between "disruptive innovation" and "breakthrough innovation." Disruptive innovation is focused on disrupting existing markets to target new or previously underserved markets by introducing new products, services, or business models that challenge the status quo. They often involve a new technology or a different business model, to say nothing of simpler, more affordable, or more accessible solutions. On the other hand, breakthrough innovation is about developing new products, services, or processes that create a significant impact on the market and change the way things are done, but without causing actual market disruption. Breakthrough innovations focus on existing markets and established customers, such innovations build upon existing technologies and paradigms although they offer significant improvements in performance, features, or functionality. As such, our translation suggestions revolve around the above-mentioned criteria:

- "sustaining innovations" / "transformative innovations" підтримуючі інновації;
- "breakthrough innovations" проривні інновації;
- "disruptive innovations" дизруптивні інновації, передові технології, що спричиняють переворот на ринку; дизруптивні інновації, підривні інновації (Ilchenko et al., p. 82).

These translations not only bridge linguistic gaps in Ukrainian scientific discourse but also embody metamodernism's dialectical tension, preserving the nuanced ethical imperative to harness innovation for collective flourishing rather than unchecked upheaval. By localizing such terms, we empower metamodern scholarship to engage global paradigms with culturally resonant precision, fostering inclusive progress in an era of linguistic and technological flux.

4 CONCLUSIONS AND FURTHER RESEARCH

The analysis of the philosophical foundations and key terminological units of modern science confirms that we are at a stage of transition to a metamodern paradigm. This transition is characterized by moving beyond postmodern inertia and stagnation through the acceptance of oscillation – a dynamic balancing act between the sincere striving for truth and progress (modernism) and the awareness of multiplicity and contextuality (postmodernism).

As an epistemological model, metamodernism embraces the social context of scientific knowledge (Kuhn, Dobrov) and offers tools for building new theories (Storm) based on post-skeptical

sincerity. From the linguophilosophical perspective, recent terms and neologisms actively construct a new scientific reality, acting as cognitive frames, and embodying the metamodern oscillation between skepticism and pragmatism, as in “IT-agnostic”. The scientific ontology shifts toward information as a fundamental essence (Wheeler’s “it from bit”), giving rise to terms like “datafication” and “homo digitalis.” Ecologically, the term “Anthropocene” captures the depth of human impact, replacing the modernist optimism of Vernadsky with an ethical commitment to co-existence and a realization of the need to oscillate between technological advancement and ecological responsibility. Last, but not least, science must balance disruptive innovations that destroy old structures with the ethical imperative of sustaining innovations that ensure stable, socially oriented progress, using a language of balance and sustainability.

The findings of the analysis of several current terms in scientific research demonstrate the possibility and importance of multiple interpretations, dialogue, and openness to different perspectives and viewpoints, and also testify to the rapid, dynamic, and innovative nature of scientific activity in the information society. As such, metamodernism provides the necessary theoretical and ethical lens for navigating the rapidly changing contemporary world, offering not a final answer, but a dynamic, constantly updated process of searching for truth in the era of multiplicity of interpretations. The global entanglement of multiple systemic crises (polycrisis) is the pressure that forces us to adopt a mindset of hopeful action despite postmodern skepticism, which inevitably defines the metamodern condition.

REFERENCES

- Calvino, I. (1988). *Six memos for the next millennium*. Harvard University Press.
- Christensen, C. M. (2016). *The innovator's dilemma: When new technologies cause great firms to fail* (Reprint ed.). Harvard Business Review Press.
- Crutzen, P. J., & Stoermer, E. F. (2000). The “Anthropocene”. *Global Change Newsletter*, 41, 17–18.
- Dember, G. (2024). *Say hello to metamodernism!: Understanding today's culture of ironesty, felt experience, and empathic reflexivity*. Exact Rush Multimedia Publishing.
- Derrida, J. (1976). *Of grammatology* (G. C. Spivak, Trans.). Johns Hopkins University Press.
- Dobrov, G. M. (1989). *Nauka o nauke. Vvedenie v obshchee naukovedenie* [Science of science. Introduction to general science studies]. Naukova Dumka.
- Freinacht, H. (2017). *The listening society: A metamodern guide to politics, Book one*. Huli.
- Freinacht, H. (2022, August 31). A four-dimensional fractal approach to ethics. *Metamoderna*. <https://metamoderna.org/a-four-dimensional-fractal-approach-to-ethics/>
- Glattfelder, J. B. (2019). *Information—Consciousness—Reality: How a new understanding of the universe can help answer age-old questions of existence*. Springer. (The Frontiers Collection)
- Haraway, D. (2016). *Staying with the trouble: Making kin in the Chthulucene*. Duke University Press.
- Ilchenko, O., Kramar, N., Shelkovnikova, Z., & Bedrych, Ya. (2024). *Akademichna anhliiska: Oporni konspekty do zaniat. Academic English: Class takeaways* (3rd ed.). TOV “Vydavnyche Pidpriemstvo “EDELVEIS”. https://langcenter.kiev.ua/documents/2025/Academic%20English_Class%20Takeaways_3rd_ed_Ilchenko_Kramar%20et%20al.pdf
- Kalyta, A. A., Klymeniyk, O. V., & Taranenko, L. I. (2024). *Manipulyatsiia v movlennivii komunikatsii: Monohrafiia* [Manipulation in speech communication: Monograph]. Tropea.
- Kramar, N. (2022). *Slovnnyk anhliys'komovnykh neolohizmiv XXI stolittia: Dictionary of English neologisms of the 21st century*. TOV “NVP “Interservice”.
- Kuhn, T. S. (2015). *The structure of scientific revolutions* (50th anniversary ed.). University of Chicago Press.
- Latour, B. (2017). *Facing Gaia: Eight lectures on the new climatic regime*. Polity Press.
- Oxford Languages. (2016). Oxford word of the year 2016. <https://languages.oup.com/word-of-the-year/2016/>
- Schumpeter, J. A. (1942). *Capitalism, socialism and democracy*. Harper & Brothers.
- Severynova, M., Kharchenko, P., Chibalashvili, A., Bezuhla, R., & Putiatytska, O. (2025). Transformations of the contemporary art practices in the context of metamodern sensibility. *Open Cultural Studies*, 9(1), Article 20250053. <https://doi.org/10.1515/culture-2025-0053>
- Shelley, P. B. (1818). Ozymandias. Poetry Foundation. <https://www.poetryfoundation.org/poems/46565/ozymandias>
- Storm, J. A. J. (2021). *Metamodernism: The future of theory*. University of Chicago Press.
- Vermeulen, T., & van den Akker, R. (2010). Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*, 2(1), 1–14. <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>
- Wheeler, J. A. (1989). Information, physics, quantum: The search for links. In H. Ezawa & Y. Murayama (Eds.), *Proceedings of the 3rd International Symposium on Foundations of Quantum Mechanics in the light of new technology* (pp. 354–368). Physical Society of Japan.

Wiener, N. (1948). *Cybernetics: Or control and communication in the animal and the machine*. MIT Press.

Wittgenstein, L. (1953). *Philosophical investigations* (G. E. M. Anscombe, Trans.). Blackwell.

Ольга Ільченко, Наталія Крамар, Наталія Кравченко, Зінаїда Шелковнікова, Ярослава Бедрич. Лінгвофілософські аспекти новітньої наукової лексики в епоху метамодернізму. У цій статті досліджено феномен метамодернізму як філософського руху, що виник у відповідь на кризу постмодерністського скептицизму, релятивізму та деконструкції. Доведено, що метамодернізм, усвідомлюючи всю складність і неоднозначність попередньої ери, прагне до (спів-)усвідомлення та прогресу до кращого й досконалішого майбутнього. На основі термінологічного аналізу ключових загальнонаукових термінів, таких як «інформація», «датафікація», «Антропоцен» та «дизрупція», стаття окреслює лінгвофілософські аспекти наукового пізнання в новій епосі. Застосовуючи герменевтичну інтерпретацію, дефініційний аналіз та концептуальне моделювання, натхненне «мовними іграми» Л. Вітгенштейна та «диферансом» Ж. Дерріда, цей підхід розкриває, як лексичні структури кодують метамодерні напруження між щирістю та іронією. Надано українські еквіваленти відповідних термінологічних одиниць з метою їхньої культурної адаптації. Встановлено, що метамодерністська наука характеризується соціальною орієнтацією, акцентом на інформаційній онтології (Дж. Вілер) та необхідністю етичного балансування між деструктивною природою інновацій (К. Крістенсен) та ідеєю сталого прогресу. Центральним у цьому є моноістично-діалектична концепція А. Калити та ін., яка моделює психіку як тріадний потік (свідоме/підсвідоме/несвідоме) психофізіологічної енергії. Ця модель висвітлює перформативний потенціал метамодерністської мови: протидію постправдивим маніпуляціям через нелінійні риторичні механізми захисту, коли вербальні стимули запускають екзистенційні реконфігурації задля збереження чеснот «суспільства слухання» (Фрайнахт) через емерджентний альтруїзм та пошук істини серед метамодерністської осциляції та дизрупції. Результати дослідження становлять інтерес для фахівців у галузі лінгвістики, філософії мови та теорії комунікації, особливо у сенсі сприяння культурно адаптованому дискурсу для подолання полікризи в українських та глобальних наукових контекстах.

Ключові слова: метамодернізм; осциляція; датафікація; дизрупція; сталі інновації; Антропоцен; лінгвофілософські аспекти; постправа.

Received: November 17, 2025

Accepted: April 27, 2026

Ольга Демиденко

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
<https://orcid.org/0000-0002-0643-5510>
olga.demydenko80@gmail.com

Яна Чкаловець

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
<https://orcid.org/0009-0005-1603-0524>
yana.chkalovets@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ЛІНГВАЛЬНИХ МАРКЕРІВ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Статтю присвячено дослідженню лексичних лінгвальних маркерів девіантної поведінки особистості в англійській художній літературі на прикладі роману Л. Шрайвер «We Need to Talk About Kevin». Актуальність роботи зумовлена зростанням суспільного інтересу до проявів девіантної поведінки, а також необхідністю глибшого розуміння мовленнєвих засобів, за допомогою яких така поведінка репрезентується в художньому тексті. Основною проблемою дослідження є визначення особливостей використання лексичних маркерів для відтворення девіантної поведінки персонажа та їхньої ролі у формуванні читацького сприйняття. Метою статті є визначення того, яким чином у мовленні персонажа Кевіна Качадуряна реалізуються прояви девіантної поведінки, а також встановлення особливостей використання лексичних лінгвальних маркерів у межах комунікативних стратегій і тактик. Для досягнення поставленої мети уточнено поняття девіантної поведінки, комунікативної стратегії, тактики та лінгвального маркера, а також здійснено їхню систематизацію на основі сучасних лінгвістичних і соціально-психологічних підходів. У результаті аналізу встановлено, що мовлення Кевіна репрезентує антисоціальний тип девіантної поведінки, який реалізується через стратегії агресії, маніпуляції та мовної девіації, а також іронії та провокації. Виявлено й кількісно проаналізовано 50 лексичних лінгвальних маркерів, серед яких домінують обценізки та сленг, а також емоційно забарвлена лексика, негативні епітети, метафори, неологізми й слова-паразити. Узагальнені результати свідчать, що саме ці типи лексичних маркерів відіграють ключову роль у художній репрезентації девіантної поведінки особистості Кевіна, забезпечуючи багатовимірне відтворення його внутрішніх установок, соціальної відчуженості та агресивного ставлення до батьків і навколишнього соціуму.

Ключові слова: художня література; девіантна поведінка; стратегія девіантної поведінки; тактика девіантної поведінки; лінгвальний маркер; мовна девіація.

1 ВСТУП

Постановка проблеми. Використання технологій, які дозволяють людям з усіх куточків світу обмінюватися інформацією про події зі свого життя як відкрито під час особистого спілкування, так і анонімно на тематичних форумах і сторінках соціальних мереж, зумовлює зростання зацікавленості сучасного суспільства у різноманітних проявах того, що відходить від поняття норми, а саме девіантної поведінки, особливо серед підлітків, які належать до однієї з вразливих соціальних груп.

Дізнатися про те, чим є девіантна поведінка та як вона може проявлятися у мовленні, суспільству може допомогти художня література, яка є одним із джерел пізнання невідомого

через точку зору вигаданого персонажа. Деякі читачі навіть можуть побачити в образах героїв відображення самих себе, зрозуміти причини власної поведінки і на прикладах усвідомити, що є або не є нормою. Отримані знання, своєю чергою, можуть сприяти не лише кращому розумінню самого себе, але й інших людей, а також появи питання: «Що я можу зробити, щоб запобігти цій девіантній поведінці?»

Однак, для того, щоб зображення особистості з девіантною поведінкою у художній літературі принесло користь для читача, виникає необхідність якісно репрезентувати прояви девіантної поведінки не тільки через міміку, жести та дії персонажа, але і через його мовлення. Це зазвичай відбувається з використанням лінгвальних маркерів девіантної поведінки. Таким чином, проблемою цього дослідження є особливості використання лексичних лінгвальних маркерів девіантної поведінки особистості в англійській художній літературі, а саме в романі Л. Шрайвер «We Need to Talk About Kevin».

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Питання девіації та девіантної поведінки особистості досліджувалося низкою іноземних та вітчизняних науковців, а саме: Е. Крайніков, Є. Прокопович, Ю. Землякова, С. Примаченко, Р. Андрусишин, О. Христук, Е. Дюркгейм, Р. Мертон та Е. Фромм.

Е. Дюркгейм увів поняття девіації з соціологічної точки зору, за якою девіація (або злочинність) являється нормальною частиною будь-якою суспільства, оскільки саме завдяки проявам соціальної девіації відбувається формування поняття норми та прийнятих цінностей (Дюркгейм, 1982). Ідеї Е. Дюркгейма знайшли своє відображення в теорії Р. Мертона, який зазначав, що девіантна поведінка є результатом невідповідності між прагненнями особистості та ресурсами, які є соціально доступними, через що особи, які відчувають цю невідповідність, можуть вдаватися до різноманітних способів адаптації до умов соціального тиску, які загалом можна поділити на декілька типів:

1. Конформізм, представники якого інтегруються у соціум шляхом дотримання прийнятих норм і правил. Такий тип адаптації є домінуючим, а також не вважається девіантним, оскільки саме конформісти підтримують соціальну стабільність.
2. Інновацію, представники якого відкидають прийняті засоби досягнення культурних цілей і натомість використовують альтернативні, часто нелегітимні методи.
3. Ритуалізм, представники якого, на відміну від представників інновації, дотримуються прийнятих засобів досягнення цілей, але насправді не вірять у досяжність цих цілей.
4. Ретретизм, представники якого ізолюються від прийнятих норм і цінностей, а також відкидають будь-які культурні цілі.
5. Бунт, представники якого не лише ізолюються від прийнятих норм і цілей, але також мають на меті створити нові соціальні норми (Ельвелл, рік публікації відсутній).

На думку Е. Фромма, поняття девіації також можна представити як спосіб подолання екзистенційної тривоги від того, що особистість нездатна реалізувати власну свободу у «творчості та любові», що й спричиняє прояви девіантної поведінки (Фромм, 1994).

О. Христук розуміє девіантну поведінку як складну форму соціальної поведінки, яка виникає внаслідок деформації ціннісно-мотиваційної сфери, а також появи психологічних бар'єрів та духовних проблем, які відчуває особа з девіантною поведінкою (Христук, 2014). Цю думку доповнює Р. Андрусишин, яка стверджує, що девіантна поведінка є результатом двох груп чинників. До першої належать зовнішні чинники, тобто умови фізичного середовища та соціальне оточення, а до другої – внутрішні чинники, тобто особистісні психологічні механізми, а також спадкові передумови (Андрусишин, 2020, с. 5).

Група співавторів, яка складається з Е. Крайнікова, Є. Прокоповича, Ю. Землякової та С. Примаченка, визначає девіантну поведінку як «систему вчинків або окремі вчинки психічно здорової людини, які не відповідають або суперечать офіційно встановленим або фактично сформованим у даному суспільстві нормам і правилам [...], як результат несприятливого соціального розвитку та порушення соціалізації особистості» (Крайніков та ін., 2018, с. 27). Вони також наводять класифікацію типів девіантної поведінки за видами норм, які порушуються, та негативними наслідками такої поведінки, за якими вирізняють три типи:

1) антисоціальна; 2) асоціальна; 3) аутодеструктивна (Крайніков та ін., 2018, с. 27). За інформацією, наданою Українським психологічним ХАБом, антисоціальна поведінка характеризується порушенням соціальних норм, принципів і законів, а також прав інших людей, що може проявлятися в агресії, байдужості або ворожості до суспільства (Український психологічний ХАБ, 2024). Асоціальна поведінка характеризується виключенням особистості зі соціальної взаємодії, оскільки така поведінка не відповідає встановленим нормам (Бахновська, 2015, с. 11). Аутодеструктивна поведінка, своєю чергою, полягає у ненависних діях та вчинках, наслідком яких є завдання фізичної або психічної шкоди особистості, яка проявляє цю поведінку (Іваненко та ін., 2023, с. 322).

Мета статті полягає у дослідженні того, як авторка роману зобразила прояви девіантної поведінки особистості сина головної герої – Кевіна Качадуряна, а також визначити особливості використання лексичних лінгвальних маркерів для передачі девіантної поведінки такого типу.

Досягнення мети передбачає виконання наступних завдань:

- визначення поняття «девіантна поведінка особистості»;
- визначення поняття «стратегія» і «тактика» девіантної поведінки особистості;
- визначення поняття «лінгвальний маркер»;

– встановлення особливостей використання лексичних лінгвальних маркерів девіантної поведінки особистості в тексті роману.

2 МЕТОДИ

Загальними методами дослідження, використаними під час написання цієї статті стали:

1) метод суцільної вибірки лексичних лінгвальних маркерів із тексту матеріалу дослідження; 2) метод кількісних підрахунків; 3) метод аналізу та 4) метод синтезу, які використовувалися для дослідження понять девіантної поведінки, а також лінгвального маркера; 5) метод дедукції, який використовувався для аналізу ознак лінгвальних маркерів для визначення, які лексичні одиниці підпадають під поняття лінгвального маркера.

Лінгвістичними методами дослідження, використаними під час написання цієї статті стали: 1) описовий, метод використовувався для аналізу відібраних лексичних лінгвальних маркерів та визначення особливостей їхнього використання для реалізації комунікативних стратегій; 2) прийом стильового аналізу, який використовувався для визначення емоційно забарвлених лінгвальних маркерів.

3 РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ

Насамперед, на основі проаналізованих досліджень можемо підсумувати інформацію щодо визначення поняття девіантної поведінки. Таким чином, девіантна поведінка – це така поведінка, яка є частиною суспільної взаємодії, яка не відповідає соціально прийнятним нормам і виникає як унаслідок порушеного соціального розвитку, так і внаслідок впливу чинників навколишнього середовища та особистісних психологічних механізмів. Девіантну поведінку можна поділити на антисоціальну, асоціальну та аутодеструктивну, і з цього ми можемо визначити, що персонаж, девіантну поведінку якого зображено в матеріалі дослідження, проявляє ознаки саме антисоціальної девіації.

Для передачі девіантної поведінки у мовленні використовуються два важливі комунікативні засоби. Першим із них є комунікативна стратегія. У цьому дослідженні під поняттям «комунікативна стратегія» ми розумітимемо спосіб організації мовної поведінки, який ґрунтується на задумі та інтенціях комуніканта (Гарюнова та ін., 2022, с. 13). Комунікативні стратегії спрямовуються на перебудову картини світу, вплив на поведінку та реакції суб'єкта комунікації. Для аналізу лексичних лінгвальних маркерів девіантної поведінки вищезазначеного персонажа ми використовуватимемо такі види стратегій, як: 1) агресивна стратегія, спрямована на приниження суб'єкта комунікації; 2) маніпулятивна стратегія, спрямована на досягнення контролю над думками та реакціями суб'єкта; 3) стратегія мовної

девіації, спрямована на відхилення від соціально прийнятих норм і правил спілкування.

Не зважаючи на те, що комунікативні стратегії вже передбачають досягнення конкретних цілей під час спілкування, вони водночас являють собою лише загальний план комунікативної поведінки, який не може бути втілений без практичних кроків. Під такими кроками ми можемо розуміти комунікативні тактики. За визначенням А. Старкіної, комунікативні тактики є «мовленнєвими актами, лінійно сполученими в рамках жанрової взаємодії, за допомогою яких комунікант може вплинути на розвиток комунікації опираючись на комунікативну мету» (Старкіна, 2020, с. 57). У контексті аналізу лексичних лінгвальних маркерів ми розглядатимемо наступні тактики: 1) сарказм; 2) використання табуьованої лексики; 3) застосування прямих образ; 4) насмішка; 5) вираження прихованих натяків.

Так, як комунікативні стратегії виражаються через комунікативні тактики, задум комунікативних тактик виражається через мовні засоби. До таких засобів ми відносимо лінгвальні маркери, яким можна надати визначення з використанням трьох різних підходів. Перший підхід є ідентифікаційним, який ґрунтується на визначенні О. Селіванової, за яким маркери є «засобом вираження певної ознаки, сигналу, який виконує ідентифікаційну функцію в тексті чи мовленні» (Селіванова, 2006, с. 245). Інший підхід – соціолінгвістичний – ґрунтується на думці Ю. Табберта про те, що особистість маркується як девіантна на основі негативних асоціацій, які приписуються злочину та, відповідно, переносяться на правопорушників. Для такого маркування використовуються мовні конструкції (Табберт, 2013). Третій підхід полягає у прагматичному погляді на визначення маркерів, який запропонований Б. Фрейзером і визначає маркер як сигнал на наміри комуніканта. Такий сигнал більшою мірою виконує лише розрізняючу та розподільні функції, а не передає лексичне значення (Фрейзер, 1996). Зазначимо, що для нашого дослідження ми використовуватимемо ідентифікаційний підхід до визначення лінгвальних маркерів.

Для того, щоб відрізнити лінгвальний маркер від будь-якої іншої лексичної одиниці чи конструкції, слід звернути увагу на основні ознаки, притаманні маркерам:

- найчастіше лінгвальні маркери зустрічаються у репліках персонажів;
- можливість виражатися різними частинами мовами;
- можливість виражатися одиницями різних структурних рівнів мови;
- наявність емоційно-експресивного забарвлення;
- лінгвальні маркери містять вказівку на особливість у мовленні, яка може бути неочевидною на перший погляд, але її значення розкривається у контексті (Ярошик, 2020, с. 12).

Для того, щоб відрізнити лінгвальний маркер від будь-якої іншої лексичної одиниці чи конструкції, слід звернути увагу на основні ознаки, притаманні маркерам:

Не менш важливим є питання класифікації лінгвальних маркерів. Для нашого дослідження ми використовуватимемо класифікацію маркерів за їхніми типами, запропоновану Л. Білоконенко. Відповідно до цієї класифікації лінгвальні маркери поділяються на:

1. Фразеологічні маркери, які включають у себе сталі конструкції та фразеологізми на передачу стану, емоцій та поведінки особистості.

2. Морфологічні маркери, які передбачають таку зміну форми лексичної одиниці, яка б вплинула на реалізацію задуму.

3. Лексичні маркери, які мають найширші можливості реалізувати задум комуніканта.

4. Синтаксичні маркери, які включають у себе конструкції на рівні речення, як-от, повтори конструкцій та речень, окличні, риторичні речення тощо (Білоконенко, 2015).

Окресливши такі поняття, як «девіантна поведінка», «стратегії» і «тактики» девіантної поведінки, а також «лінгвальний маркер», можемо проаналізувати особливості використання лексичних лінгвальних маркерів девіантної поведінки особистості в англійській художній літературі на прикладі Кевіна Качадуряна з роману Л. Шрайвер «We Need to Talk About Kevin». Протягом усього роману Кевін проявляє антисоціальну поведінку, яка виражається в ігноруванні соціально прийнятих правил ввічливості, агресії по відношенню до навколишнього середовища та знаходить своє найяскравіше відображення у вбивстві одинадцятьох людей, включно з батьком і молодшою сестрою. Хоч наприкінці роману читачі і

не отримують конкретної відповіді на питання «Чому?», однак, з наявної інформації можемо зробити припущення, що на розвиток девіантної поведінки Кевіна могли вплинути як внутрішні, так і зовнішні чинники. Так, із самого народження Кевін був неспокійною дитиною, що пізніше перетворилося на повну апатію до навколишнього середовища, через що припускаємо, що він мав певні спадкові передумови до формування такого типу поведінки. До зовнішніх чинників можемо віднести те, що Кевін зростав у період, коли відбувалися часті масові шкільні вбивства: з усіх перелічених у романі випадків, вигаданою була лише історія Кевіна, – включно з відомою трагедією у школі «Колумбайн». Це також могло вплинути на його формування як девіантної особистості.

Як було визначено вище, у своєму мовленні Кевін найчастіше використовує стратегії агресії, мовної девіації та маніпуляції. Рідше зустрічаються провокація та іронія. З усього обсягу реплік Кевіна ми виокремили 32 репліки, в яких використовуються лексичні лінгвальні маркери, серед них: 1) емоційно забарвлена лексика (5); 2) обценізми (22); 3) сленг (9); 4) епітети з негативним та принизливим значенням (4); 5) метафори (4); 6) неологізми (2); 7) слова-паразити (4). Загальна кількість лексичних маркерів – 50.

Обценізми становлять найбільшу групу із використаних маркерів, що можна обумовити їхньою універсальністю. Так, завдяки лайці та табуйованим словам у репліках Кевіна реалізуються одразу декілька стратегій: мовна девіація та агресія. У цьому випадку мовна девіація полягає в тому, що табуйована лексика у репліках зустрічається доволі часто, особливо під час комунікації Кевіна за батьками, як зображено на наступних прикладах:

- *“Are you kidding? They **fuckin**g worship me, Mumsey.”*
- *“Tell you what, I’m **fuckin**g tired of telling that same **fuckin**g story.”*
- *“Next you can wheedle about whether there isn’t some cute little **cunt** in the front row that’s got me itchy.”*

Під час вираження агресивної стратегії обценізми часто використовуються для висловлення прямих образ по відношенню до учасника комунікації:

- *“Fact,” Kevin achieved a wheezy little laugh, “that **donkeyface** Ulanova wet herself.”*
- *“Why don’t you clean your face? It’s **poopy**.”*
- *“Could you **shut up**?” said Kevin.*

Другим за частотою вживаності тип лінгвальних маркерів є сленгові слова, які також відносять до табуйованої лексики і використовуються для передачі стратегії мовної девіації:

- *“There’s not a **juve** in this joint who hasn’t taken out fifty dickheads in his peer group before breakfast – in his head.”*
- *“I’m the only one **with the stones** to do it in real life.”*
- *“I don’t want to play Frisbee in the backyard or one more game of Monopoly with a sniveling, candy-ass, one-eyed **midget**.”*

До табуйованої лексики також можемо віднести епітети з принизливим і негативним значенням, які Кевін використовує для опису інших людей під час розмов. У першому прикладі такий епітет відноситься до слюру, який використовується для образи людей азійського походження:

- *“You took me to Asia for **chink** pussy? I could of booked one of those package holidays on the Web.”*
- *“This stuff takes planning. ‘Course they were thinking. Probably never thought harder in their whole **crummy** lives.”*

Агресивна стратегія у романі також передається шляхом застосування тактики сарказму. Найчастіше для досягнення цієї комунікативної мети Кевін використовує емоційно забарвлену лексику, яка, хоч і звучить невинно у звичайному контексті, набуває у його репліках негативного значення:

- *He’d slur that sure they kiss me **beddy-bye** every night.*
- *“You may be fooling the neighbors and the guards and Jesus and your gaga mother with these **goody goody** visits of yours, but you’re not fooling me.”*

Також, оскільки одними й тими самими тактиками можна передавати різні стратегії, Кевін використовує сарказм для передачі іронії та провокативної тактики, що можна побачити у наступних прикладах. У першому випадку, коли Кевін іронізує над дволикістю людей, яких сам навмисне підставив, для іронії вжито сленгове слово, а в другому, коли він робить спробу виправдати, чому самотійно з'їв цілу курку перед тим, як поїхати з матір'ю до ресторану, – емоційно забарвлена лексика:

- *“Ain't that a shame? Geez, and you think you know people.”*

- *“I was hungry.” A rare enough admission that it could only be a ruse. “You know – **growing boy?**”*

Рідше Кевін застосовує метафори. У його репліках вони використовуються для передачі тактики насмішки, особливо, коли розмова стосується його батька, який, згідно з критикою роману, уособлює в собі образ ідеальної Америки. У цьому випадку метафоричні набувають побутові американські речі:

- *“I should be so lucky we'd have a fight. No, it was all cheery chirpy, **hot dogs and Cheez Whiz.**”*

Іншим застосуванням метафор є передача насмішки над суспільством. Так, у своїх репліках Кевін насміхається над людьми, яких цікавлять історії про вбивць:

- *“Don't you think they'd have changed the channel by now if all I'd done is get an A in Geometry? **Bloodsuckers!** I do their dirty work for them!”*

Також у мовленні Кевіна можна простежити використання неологізмів, які він вигадує для передачі агресивної стратегії. На приклад можемо побачити, як він утворив новий прикметник для висловлення прямої образи по відношенню до сестри та перебудував прізвище батька, яке англійською звучить як «Plaskett» для насмішки:

- *“I don't want to play Frisbee in the backyard or one more game of Monopoly with a sniveling, **candy-ass, one-eyed midget.**”*

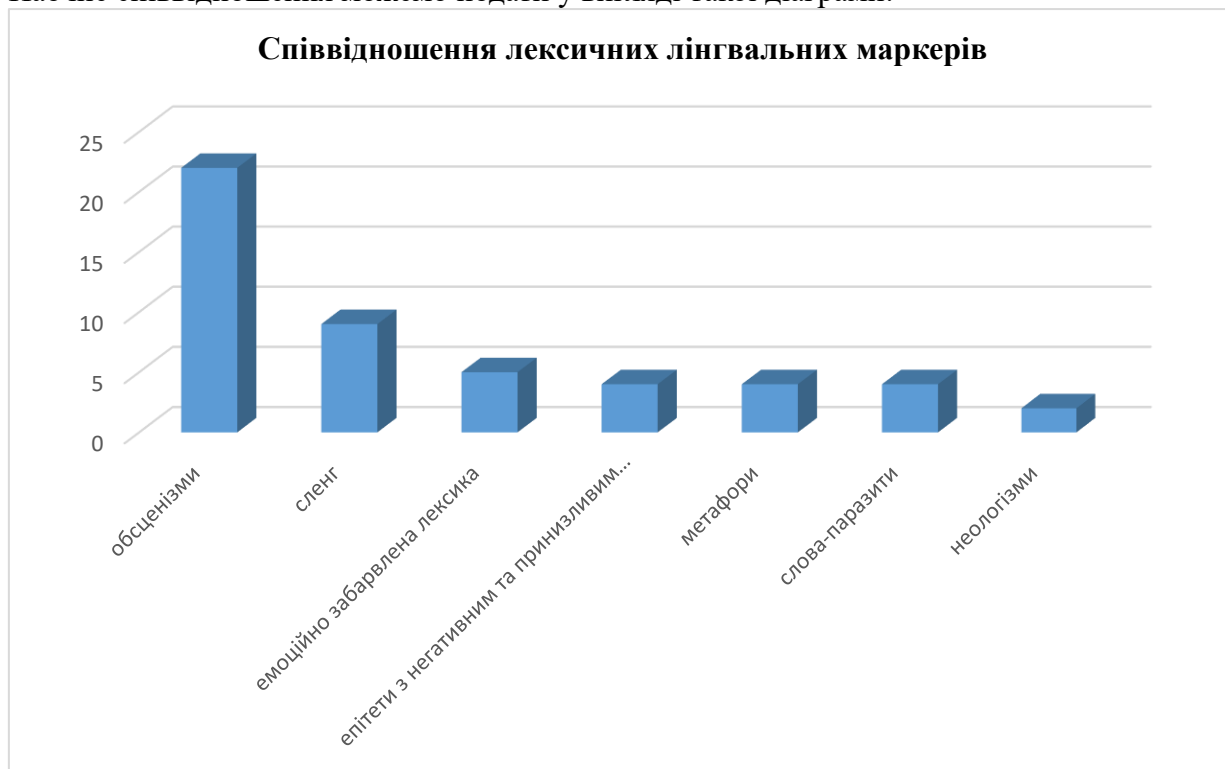
- *“**Mister Plastic?**” Kevin snorted. “I should be so lucky we'd have a fight...”*

І останнім типом лексичних маркерів є слова-паразити, які відсутні у буденному мовленні Кевіна. Однак, він надмірно використовує їх в одному з епізодів роману для реалізації маніпулятивної стратегії. Так, завдяки слову-паразиту «like» у поєднанні з синтактичними маркерами у вигляді незавершених речень йому вдалося залишити у репліках достатньо прихованих натяків і місць, у яких учасники комунікації могли самотійно і, здавалося, логічно додумати розвиток подій дня, коли, за словами Кевіна, його згвалтувала вчителька:

- *“She **like**, wears funny clothes and stuff. Not like a teacher. Tight jeans, and sometimes her blouse –” He twisted, and scratched an ankle with his foot. “**Like**, the buttons at the top, they're not... See, she gets all excited when she's directing a scene, and then... It's sort of embarrassing.”*

Проаналізувавши використані лексичні маркери, можемо представити кількісні результати частоти їхнього використання: 1) обценізви – 22 маркери; 2) сленг – 9 маркерів; 3) емоційно забарвлена лексика – 5 маркерів; 4) епітети з негативним та принизливим значенням – 4 маркери; 5) метафори – 4 маркери; 6) слова-паразити – 4 маркери; 7) неологізми – 2 маркери.

Наочне співвідношення можемо подати у вигляді такої діаграми:

4 ВИСНОВКИ І НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, можемо підсумувати, що на прикладі роману Л. Шрайвер «We Need To Talk About Kevin» було визначено головні стратегії та тактики, які використовувалися для передачі девіантної поведінки Кевіна Качадуряна. Так, у романі можна простежити використання тактик сарказму, насмішки, вираження прихованих натяків, а також використання табуованої лексики та прямих образ. Ці тактики реалізовувалися у тексті шляхом використання низки лінгвальних маркерів, до яких, зокрема, належать лексичні лінгвальні маркери. У результаті нашого дослідження було встановлено, що для передачі стратегій агресії, провокації, маніпуляції, іронії та мовної девіації використовувалися обсценізми, емоційно забарвлена лексика, сленг, епітети з негативними і принизливими значеннями (в тому числі, слюри), слова-паразити, а також неологізми і метафори. Такий вибір лексичних лінгвальних маркерів можна пояснити тим, що однієї з ознак маркера є залежність від контексту, завдяки якому навіть звичайна метафора може набути негативного значення і використовуватися для насмішки.

Перспективи наших подальших досліджень можемо пов'язати з дослідженням особливостей використання інших типів лінгвальних маркерів девіантної поведінки особистості. Зокрема, під час досліджень буде доречно використовувати такі матеріали, в яких головні герої виявляють різні типи девіантних поведінок з метою доповнити вже наявні знання з теми реалізації девіантної поведінки особистості у художній літературі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Андрусишин Р. (2020). Девіантна поведінка людини, її причини та шляхи попередження. *Право і суспільство: Розбудова держави і права: питання теорії та конституційної практики*. (Т. 2), 3–7. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-1.1>
- Бахновська І. (2015). Асоціальна поведінка особи як суспільна проблема становлення надійної особистості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* (Т. 1.) Серія ПРАВО (Т. 30), 10–13.
- Білоконенко Л. (2015). *Українськомовний міжособистісний конфлікт* [монографія]. Інтерсервіс, 335 с.
- Гарюнова Ю., Єльнікова Н. (2022). Комунікативні стратегії в девіантній комунікації (на прикладі українськомовних медійних текстів на воєнну тематику). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського* (Т. 33, вип. 3), 12–16.

- Іваненко Б., Святенко О. (2023). Особливості детермінації та вияву аутодеструктивної поведінки особистості. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»* (Т. 30), 321–328.
- Крайніков Е., Прокопович Є., Землякова Ю., Примаченко С. (2018). Особливості вияву девіантної поведінки в підлітковому віці. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія* (2(9)/2018), 27–30. [https://doi.org/10.17721/BSP.2018.2\(9\).7](https://doi.org/10.17721/BSP.2018.2(9).7)
- Селіванова О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Довкілля-К, 716 с.
- Старкіна А. (2020). Маніпулятивний ефект гумору в англомовних публічних виступах та лінгвокультурні особливості його відтворення українською мовою [магістерська дисертація на здобуття ступеня магістра]. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 152 с.
- Український психологічний ХАБ. *Психологічна енциклопедія*. <https://www.psykholoh.com/post/%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0-%D1%86%D0%B5>
- Христюк О. (2014). Психологія девіантної поведінки [навчально-методичний посібник]. *Львівський державний університет внутрішніх справ*, 192 с.
- Ярошик О. (2020). Лінгвістичні маркери відзеркалення психоемоційного стану головних героїв твору Люко Дашвар «ПоКров» [кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра] Національний університет «Острозька академія», 97 с.
- Durkheim É. (1982). *The rules of sociological method* / ed. S. Lukes ; transl. W. D. Halls. Free Press, 267 p.
- Elwell F. W. *Merton in his own words*. Rogers State University. <https://faculty.rsu.edu/users/f/felwell/www/presentations/MertonWords.html>
- Fraser B. (1996). Pragmatic markers. *Pragmatics* (Vol. 6, iss. 2.), 167–190.
- Fromm E. (1994). *Escape from freedom* / ed. H. Holt. *Open Road*, 204 p.
- Tabbert U. (2013). *Crime through a corpus: The linguistic construction of offenders, victims and crimes in the German and UK press* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Huddersfield, 242 p. <https://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/18078/1/utabbertfinalthesis.pdf>

REFERENCES

- Andrusyshyn R. (2020). Deviantna povedinka liudyny, yii prychny ta shliakhy poperedzhennia. [Deviant human behavior, its causes and ways of prevention] *Pravo i suspilstvo* [Law and Society]. *Rozbudova derzhavy i prava: pytannia teorii ta konstytutsiinoi praktyky* [State and Law Development: Issues of Theory and Constitutional Practice], 3–7. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-1.1> [in Ukrainian]
- Bakhnovska I. (2015). Asotsialna povedinka osoby yak suspilna problema stanovlennia nadiinoi osobystosti. [Asocial behavior of an individual as a social problem of forming a reliable personality]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University] (1), 10–13. [in Ukrainian]
- Bilokononko L. (2015). *Ukrainskomovnyi mizhosobystisnyi konflikt* [monohrafiia]. [Ukrainian-language interpersonal conflict: [monograph]]. Interservis, 335 p. [in Ukrainian]
- Durkheim É. (1982). *The rules of sociological method* / ed. S. Lukes ; transl. W. D. Halls. Free Press, 267 p.
- Elwell F. W. *Merton in his own words*. Rogers State University. <https://faculty.rsu.edu/users/f/felwell/www/presentations/MertonWords.html>
- Fraser B. (1996). Pragmatic markers. *Pragmatics* (Vol. 6, iss. 2.), 167–190.
- Fromm E. (1994). *Escape from freedom* / ed. H. Holt. *Open Road*, 204 p.
- Hariunova Yu., Yelnikova N. (2022). *Komunikatyvni stratehii v deviantnii komunikatsii (na prykladi ukrainskomovnykh mediinykh tekstiv na voienno tematiku)*. [Communicative strategies in deviant communication (on the example of Ukrainian-language media texts on military topics)]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho* [Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University] (33(3)), 12–16. [in Ukrainian]
- Ivanenko B., Sviatenko O. (2023). Osoblyvosti determinatsii ta vyjavu autodestruktyvnoi povedinky osobystosti. [Features of determination and manifestation of self-destructive behavior of an individual]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Graal nauky»* [International Scientific Journal “Graal of Science”] (30) 321–328. [in Ukrainian]
- Khrystuk O. (2014). *Psykhohiia deviantnoi povedinky: navchalno-metodychnyi posibnyk*. [Psychology of deviant behavior: a teaching and methodological guide]. *Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav* [Lviv State University of Internal Affairs], 192 p. [in Ukrainian]
- Krainikov E., Prokopovych Ye., Zemliakova Yu., Prymachenko S. (2018). Osoblyvosti vyjavu deviantnoi povedinky v pidlitkovomu vitsi. [Features of the manifestation of deviant behavior in adolescence]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka* [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv] (2(9)), 27–30. [https://doi.org/10.17721/BSP.2018.2\(9\).7](https://doi.org/10.17721/BSP.2018.2(9).7) [in Ukrainian]
- Selivanova O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia*. [Modern linguistics: a terminological encyclopedia]. Dovkillia-K, 716 p. [in Ukrainian]
- Starkina A. (2020). *Manipulyativnyi efekt humoru v anhlomovnykh publichnykh vystupakh ta linhvokulturni osoblyvosti yoho vidtvorennia ukrainskoiu movoju* [Mahisterska dysertatsiia na zdobuttia stupenia mahistra] [The

- manipulative effect of humor in English-language public speeches and linguocultural features of its reproduction in Ukrainian] [Master's thesis for obtaining a Master's degree] Natsionalnyi tekhnichnyi universytet Ukrainy «Kyivskyi politekhnichnyi instytut imeni Ihoria Sikorskoho» [National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"], 152 p. [in Ukrainian]
- Tabbert U. (2013). Crime through a corpus: The linguistic construction of offenders, victims and crimes in the German and UK press [Unpublished doctoral dissertation]. University of Huddersfield, 242 p. <https://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/18078/1/utabbertfinalthesis.pdf>
- Ukrainskyi psykholohichnyi KhAB. (n.d.). Psykholohichna entsyklopediia. [Psychological encyclopedia]. Ukrainskyi psykholohichnyi KhAB – Ukrainian Psychological HUB. <https://www.psykholoh.com/post/%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0-%D1%86%D0%B5> [in Ukrainian]
- Yaroshyk O. (2020). Linhvistychni markery viddzerkalennia psykhoemotsiinoho stanu holovnykh heroiv tvoriv Liuko Dashvar "PoKrov". [Kvalifikatsiina robota na zdobuttia osvithnoho stupenia mahistra] [Linguistic markers of reflecting the psycho-emotional state of the main characters of Liuko Dashvar's novel "PoKrov"] [Qualification thesis for obtaining a Master's degree]. Natsionalnyi universytet "Ostrozka akademiia" [National University "Ostroh Academy"], 97 p. [in Ukrainian]

Olha Demydenko, Yana Chkalovets. Features of the Use of the Lexical Linguistic Markers of Deviant Behavior of the Personality in English Fiction.

The article is devoted to the study of lexical linguistic markers of deviant behavior of an individual in English fiction, using L. Shriver's novel *We Need to Talk About Kevin* as the research material. The relevance of the study is determined by the growing public interest in manifestations of deviant behavior, as well as by the need for a deeper understanding of the linguistic means through which such behavior is represented in a literary text. The main problem of the research lies in identifying the specific features of the use of lexical markers for representing a character's deviant behavior and their role in shaping readers' perception. The aim of the article is to determine how manifestations of deviant behavior are realized in the speech of the character Kevin Khatchadourian, as well as to identify the peculiarities of the use of lexical linguistic markers within communicative strategies and tactics of deviant behavior. To achieve this aim, the concepts of deviant behavior, a communicative strategy, a tactic of deviant behavior, and a linguistic marker are clarified and systematized on the basis of modern linguistic and socio-psychological approaches. The analysis has shown that Kevin's speech represents an antisocial type of deviant behavior, which is realized through the strategies of deviant behavior of aggression, manipulation, and linguistic deviation, as well as irony and provocation. A total of 50 lexical linguistic markers have been identified and quantitatively analyzed, among which obscenities and slang are dominant, along with emotionally colored vocabulary, negative epithets, metaphors, neologisms, and filler words. The generalized results indicate that these types of lexical markers play a key role in the literary representation of Kevin's deviant behavior, ensuring a multidimensional portrayal of his inner attitudes, social alienation, and aggressive stance toward his parents and the surrounding social environment.

Keywords: fiction; deviant behavior; strategy of deviant behavior; tactic of deviant behavior; linguistic marker; linguistic deviation.

Received: December 19, 2025

Accepted: April 27, 2026

Наталія Моїсеєва

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1387-296X>
n.o.moiseeva.kpi@gmail.com

Ольга Дзикович

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-6740-8591>
dzykovich@gmail.com

Дарина Костенко

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
<https://orcid.org/0009-0000-2405-2671>
darynakostenko@gmail.com

СТИЛЬОВІ ДОМІНАНТИ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПАУЛЯ МААРА У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ

Стаття присвячена аналізу стильових домінант роману *Eine Woche voller Samstage* («Що не день, то субота») Пауля Маара та особливостям їх відтворення в українському перекладі Володимира Романця. Мета дослідження – виявити провідні лінгвостилістичні характеристики оригінального тексту та оцінити ефективність перекладацьких стратегій для їх передачі засобами української мови. Теоретичну основу роботи становлять концепції стилістичної домінанти (І. Коломієць, Дж. Ліч), функціональної еквівалентності (Ю. Найда), критерії адекватності перекладу дитячої літератури (З. Шавіт, П. Хант), теорія доместикації та форенізації (Л. Венуті) і принцип компенсації (Т. Некряч). Аналіз засвідчує, що стильовими домінантами роману є мовна гра у різноманітних проявах: буквальне тлумачення фразеологізмів, авторські неологізми, звукові та морфологічні деконструкції слів, – а також ритмічна організація тексту, фонетичний звукопис і специфічна дитяча логіка головного персонажа. Морфологічні та синтаксичні засоби підпорядковані прагматичній меті, тобто відтворенню безпосередності дитячого мовлення зі збереженням комічного ефекту. Дослідження перекладу виявило домінування стратегії доместикації: перекладач адаптує реалії, власні назви та мовну гру під сприйняття українського читача. Компенсаторні рішення полягають в заміні словотворчих неологізмів колоритною народною лексикою, ритмічній перебудові поетичних фрагментів, адаптації абрєвіатурної гри, які забезпечують збереження гумористичного тону й ігрового потенціалу. Встановлено, що переклад відповідає критеріям функціональної еквівалентності, хоча окремі ефекти, зумовлені структурними особливостями німецької мови, зазнають часткових втрат. Результати підтверджують, що успішний переклад дитячої літератури потребує переосмислення форми заради збереження прагматичного ефекту та художньої цілісності твору, а також врахування вікової рецепції й когнітивних особливостей дитячої аудиторії.

Ключові слова: стильова домінанта; дитяча література; мовна гра; перекладацька стратегія; функціональна еквівалентність; доместикація; компенсація.

1 ВСТУП

Постановка проблеми. Сьогодні перекладознавці активно досліджують, як саме художній стиль мандрує з однієї мови в іншу. Особливо гостро це питання стоїть у дитячій літературі. Тут мова не просто створює красиву картинку, а допомагає дитині пізнавати світ і спілкуватися з ним. Оскільки автори пишуть орієнтуючись на юного читача, вони ретельно обирають кожне слово та будують речення так, щоб малеча все зрозуміла, захопилася сюжетом і відчула елемент гри. Тому перекладач фактично займається міжкультурною адаптацією. Його завдання – не просто перекласти зміст, а викликати в іноземного читача ті самі емоції, які мав оригінальний текст.

Особливої складності набуває переклад текстів, у яких домінують мовна гра як системоутворювальний елемент стилю. У романі *Eine Woche voller Samstage* Пауля Маара мовна гра реалізується на різних рівнях: лексичному, морфологічному, фонетичному та прагматичному, які і формують цілісну художню систему, у центрі якої перебуває дитяча логіка сприйняття світу. Як засвідчує аналіз, мовна гра у творі не є ізольованим прийомом, а виступає базовою стильовою домінують, що організовує інші елементи тексту.

У перекладі такі елементи становлять особливу проблему, оскільки вони тісно пов'язані зі структурними та культурними особливостями мови оригіналу. Відтак постає питання про вибір адекватних перекладацьких стратегій, здатних забезпечити збереження комічного ефекту, ігрового потенціалу та комунікативної спрямованості тексту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика перекладу дитячої літератури активно розробляється у сучасному перекладознавстві та літературознавстві. Зокрема, Зохар Шавіт розглядає дитячу літературу як систему, організовану навколо домінують адресата, що визначає всі рівні текстової організації (Shavit, 1987). Пітер Хант наголошує на необхідності врахування рецептивного аспекту та здатності тексту залучати дитячого читача, утримуючи його увагу та забезпечуючи емоційний відгук (Hunt, 1998).

Сучасне перекладознавство значною мірою спирається на концепцію функціональної еквівалентності Юджина Найди (Baker & Saldanha, 2019 & Hunt, 1998, с. 92). Цей підхід вимагає, щоб переклад справляв на читача той самий ефект, що й першоджерело. Своєю чергою, Лоуренс Венуті через теорію доместикації та форенізації окреслює вектори культурної адаптації, а Тетяна Некряч обґрунтовує принцип компенсації, який допомагає відшкодувати неминучі втрати через різницю в структурах мов (Venuti, 2017 & Некряч, 2017).

Різні грані роботи з текстами для дітей досліджували О. Кальниченко, Р. Ойттінен та Е. О'Салліван, Дж. Ван Койлі, Дж. Макмартін. Ці автори розглядають перекладача як ключового посередника, що інтерпретує зміст спеціально для дитячої аудиторії. Проте, попри наявні напрацювання, відтворення мовної гри як головної стильової домінують досі потребує системного аналізу (Кальниченко, 2008 & Oittinen, 2000 & O'Sullivan, 2018 & Van Coillie & McMartin, 2020).

Метою статті є виявлення стильових домінують роману *Eine Woche voller Samstage* та аналіз особливостей їх відтворення в українському перекладі Володимира Романця.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань: характеристика лінгвостилістичних особливостей оригінального тексту; визначення ролі мовної гри, ритмічної організації та дитячої логіки як стильових домінують; аналіз перекладацьких стратегій, застосованих для їх відтворення; оцінка ступіню збереження прагматичного ефекту та функціональної еквівалентності у перекладі.

2 МЕТОДИ

Методологічну основу дослідження становить комплексний підхід до аналізу художнього тексту, що поєднує методи лінгвостилістичного, перекладознавчого та прагматичного аналізу.

Лінгвостилістичний аналіз застосовано для виявлення стильових домінують роману «*Eine Woche voller Samstage*» Пауля Маара на різних мовних рівнях, зокрема лексико-семантичному,

морфологічному, синтаксичному та фонетичному. Це дозволило встановити системний характер мовної гри, ритмічної організації тексту та особливостей дитячого мовлення як ключових елементів авторського стилю.

Для зіставлення оригіналу з українською версією Володимира Романця ми обрали порівняльно-перекладознавчий аналіз. Це дозволило виявити ключові трансформації, стратегії перекладу та оцінити, наскільки вдало збережено стильові домінанти. Найбільшу увагу ми зосередили на тому, як перекладач відтворює мовну гру, гумор, авторські неологізми, а також ритміку та звуковий малюнок твору.

Завдяки прагматичному підходу ми оцінили комунікативну ефективність тексту та його вплив на дитячу аудиторію. У цьому аспекті ми спиралися на концепцію функціональної еквівалентності Юджина Найди, враховуючи при цьому особливу роль адресата в літературі для дітей.

Крім того, ми залучили елементи інтерпретаційного аналізу. Такий крок допоміг врахувати контекст, інтертекстуальні зв'язки та вплив культурних чинників на роботу перекладача. Поєднання цих методів гарантує всебічний розгляд матеріалу та додає науковій обґрунтованості нашим висновкам.

3 РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ

3.1 Стильові домінанти оригіналу

Аналіз роману «*Eine Woche voller Samstage*» Пауля Маара засвідчує, що його художня система організована навколо кількох взаємопов'язаних стильових домінант, ключовою серед яких є мовна гра (Maar, 2001). Вона реалізується на різних рівнях: від лексичного до прагматичного, – і визначає характер функціонування інших елементів тексту. У цьому контексті ми спираємося на класичні підходи до визначення стилю як системи свідомих виборів автора для досягнення естетичного ефекту (Leech & Short, 2007). Мовна гра у творі виступає не просто набором жартів, а системоутворювальним принципом, що формує особливий тип художньої реальності через деконструкцію усталених значень (René & Austin Warren Wellek, 1970).

На лексико-семантичному рівні це проявляється через авторські неологізми, буквально тлумачення фразеологізмів та створення образних номінацій. Такі явища демонструють специфіку дитячого сприйняття світу, де мовна одиниця часто позбавляється звичних культурних конвенцій. Як зазначають дослідники, такий підхід дозволяє автору моделювати «світ дитини» через зіткнення буквального та переносного значень (Stephens, 1992). Це підтверджує думку про те, що мовна норма в дитячій літературі часто постає як гнучкий соціальний конструкт, а не стале правило.

Морфологічний і синтаксичний рівні тексту також підпорядковані цій домінанті. Мовлення Суботика характеризується функціональною простотою та орієнтацією на конкретність (Maar, 2001). Воно моделює когнітивні особливості дитячого мислення: схильність до асоціативності та ігнорування складних соціально зумовлених норм (Shavit, 1987). Важливу роль тут відіграє домінування дієслів та іменників, що забезпечує тексту динаміку та візуальну наочність, характерну для дитячого дискурсу (Селіванова, 2006 & Saeed, 2024).

Окрему роль у стильовій структурі відіграє фонетична та ритмічна організація. Активне використання рими, алітерації та звуконаслідування створює додатковий звуковий рівень сприйняття. Ритм і звукопис у Маара виконують характерологічну функцію, підкреслюючи ігрову природу мислення головного героя (Hunt, 1998). Крім того, повтори та ритмізація виступають стратегіями, що підсилюють інтенсивність висловлювання, що властиво комунікації з дитячою аудиторією (Бацевич, 2000).

Прагматичний аспект тексту реалізується через механізми залучення читача. Відповідно до концепції подвійної адресації, текст одночасно функціонує на кількох рівнях, залишаючись

цікавим і для дитини, і для дорослого (O'Sullivan, 2018). Емоційна ідентифікація з персонажем та гумор стають основними інструментами досягнення цього ефекту.

Отже, стильова система роману постає як цілісна структура, де мовна гра, ритм та прагматика взаємодіють між собою. Саме ця інтегрованість елементів, за визначенням дослідників стилістики, забезпечує високу комунікативну ефективність твору (Simpson, 2004), водночас створюючи значні виклики для його адекватного відтворення в перекладі.

3.2 Мовна гра і труднощі перекладу

Однією з центральних проблем під час роботи з романом Пауля Маара «*Eine Woche voller Samstage*» є відтворення мовної гри як провідної стильової домінанти. Як зауважує Тетяна Некряч, у таких випадках перекладач стикається з явищем відносною «неперекладності», адже гра слів часто базується на унікальних фонетичних або морфемних збігах, притаманних лише германській мовній системі (Некряч, 2017).

У структурі роману ми виділяємо кілька ключових форм мовної гри: авторські неологізми, каламбури, деконструкцію фразеологізмів та ритміко-звукові експерименти. Кожна з цих категорій вимагає окремої стратегії (Leech & Short, 2007). Зокрема, німецькі композити, які використовує Маар, мають прозору внутрішню форму, проте їхнє пряме копіювання українською часто призводить до втрати дитячої безпосередності. Іншим різновидом такої гри є звукова й морфологічна деконструкція слів (Stephens, 1992, с. 45). Суботик не лише переосмислює готові вирази, а й активно перебудовує слова, руйнуючи їхню усталену форму. Наприклад, у вірші-привітанні, присвяченому походу в магазин, персонаж утворює низку абсурдних іменників, де основа «*Kauf-*» поєднується з несподіваними компонентами: «*Kaufmaus*» (товаро-миша) та «*Kauflaus*» (товаро-вош) (Maar, 2001, с. 26). Хоча це неіснуючі лексеми, вони утворені за цілком продуктивною словотворчою моделлю, що ставить перед перекладачем завдання відтворити саме механізм словотворення, а не словникове значення.

Особливу складність з точки зору перекладу становлять каламбури, засновані на омонімії. Оскільки мовні картини світу в німецькій та українській мовах суттєво різняться, знайти повний семантичний відповідник майже неможливо. Показовим у цьому плані є діалог, де обігрується німецький прикметник «*brandneu*» (новісінький): на репліку продавця «*...das unser neuestes Modell, brandneu!*» Суботик реагує питанням «*Brandneu? Wo brennt es denn?*» (Maar, 2001, с. 40). Комізм ситуації виникає через ігнорування персонажем закріпленого в мові переносного значення префіксоїда *brand-* та акцентування на первинному значенні дієслова *brennen* (горіти). У таких ситуаціях слід прагнути не буквенної точності, а реконструкції того самого комунікативного ефекту, який відчув німецькомовний читач (Nida, 2003, с. 156). Володимир Романець блискуче розв'язує цю проблему через контекстуальну заміну, адаптуючи гру під поняття «вогнетривкий». У перекладі продавець вигукує: «*Це, зрештою, найновіша модель вогнетривкого водолазного костюма!*», на що Суботик миттєво відгукується: «*Вогнетривкого? А навіщо потрібен вогнетривкий водолазний костюм? Де у вас тут горить?*».

Окрему групу труднощів становить буквальне тлумачення фразеологізмів, що є «візитівкою» Суботика. Через розбіжності у фразеологічних фондах мов пряме відтворення таких зворотів часто виглядає неприродно і перекладач змушений застосовувати стратегію компенсації, замінюючи втрачену гру слів в одному фрагменті тексту ігровими елементами в іншому, щоб загальний «градус» гумору залишався стабільним (Некряч, 2017). У контексті ігрового дискурсу Пауля Маара фразеологізми втрачають свою ідіоматичність і повертаються до первинних денотативних значень. Типовим прикладом такої деконструкції є реакція персонажа на розпачливий вигук пана Пляшкера: «*Ich verliere noch den Kopf!*» (у значенні «я з'їду з глузду»). Суботик, ігноруючи переносне значення вислову, сприймає його як опис реальної фізичної загрози й починає шукати «втрачену» голову на підлозі (Maar, 2001, с. 28). Подібна інтерпретація не лише створює комічний ефект, а й висвітлює конфлікт між живою

дитячою логікою та системою мовних конвенцій дорослого світу, де мова часто перетворюється на набір автоматизованих штампів (Stephens, 1992).

Не менш важливим є збереження фонетичного рівня. Рими та алітерації Маара — це не просто прикраса, а засіб емоційного залучення. Як підкреслюють Р. Ойттінен, Е. О'Салліван та Л. Хонгшун, у дитячій літературі перекладач виступає не лише транслятором змісту, а й інтерпретатором, який мусить зберегти милозвучність і ритміку, адже саме вони формують задоволення від читання у дітей (Oittinen, 2000 & O'Sullivan, 2018 & Hongshun, 2019).

Отже, переклад мовної гри в аналізованому творі — це постійний баланс між доместикацією (наближенням до українського читача) та форенізацією (збереженням авторського стилю), про які писав Лоуренс Венуті. Сучасні дослідження, зокрема Альвард Дживанян, розвивають ці положення, підкреслюючи роль перекладача у переосмисленні тексту відповідно до нових культурних і рецептивних умов (Venuti, 2017 & Jivanyan, 2024).

3.3 Стратегії та прийоми перекладу

Аналіз української версії роману Пауля Маара, яку створив Володимир Романець, засвідчує домінування стратегії доместикації. Перекладач свідомо адаптує текст до мовних і культурних очікувань українського читача, що цілком відповідає специфіці дитячої літератури. У цьому жанрі доступність і зрозумілість оповіді часто виходять на перший план, забезпечуючи необхідний емоційний відгук (Oittinen, 2000, с. 112).

Доместикація проявляється насамперед у передачі реалій та власних назв. Перекладач адаптує культурно марковані елементи до вітчизняного контексту, що дозволяє зберегти комунікативну ефективність, хоча подекуди й призводить до нівелювання німецького колориту. Як підкреслює Лоуренс Венуті, вибір між адаптацією та збереженням чужості завжди залежить від того, на кого орієнтується дослідник: на автора чи на культуру-реципієнта, а в сучасному перекладознавчому дискурсі ця опозиція отримує подальший розвиток, зокрема у працях А. Біббо та Ф. Лорандіні (Venuti, 2017 & Bibbò & Lorandini, 2024). Яскравим прикладом такої стратегії в перекладі Володимира Романця є свідоме упущення інтертекстуальної алюзії на казку братів Грімм. В оригіналі вчитель вигукує: «*Wir spielen hier doch nicht Rumpelstilzchen*», апелюючи до загальновідомого в німецькій культурі сюжету про відгадування імені (Maar, 2001, с. 13). Перекладач, орієнтуючись на українську дитячу аудиторію, для якої ім'я Румпільштільцхена не має миттєвої асоціації із загадками, замінює цей образ функціональним відповідником: «*Нам ніколи відгадувати загадки*» (Маар, б. д.).

Одним із ключових інструментів відтворення мовної гри в роботі Романця виступає компенсація. Оскільки безпосередньо відтворити частину неологізмів або каламбурів неможливо через структурну розбіжність мов, Романець компенсує формальні втрати через розгортання арсеналу питомої народної лексики, замінюючи неологізми влучними й колоритними українськими відповідниками. Особливо виразно цей підхід простежується на рівні дієслівної лексики: там, де Пауль Маар використовує нейтральні описи, перекладач вводить підкреслено експресивні одиниці, як-от «не може спекатися», «аж шибки забряжчали» або «у вухах лящить» (Маар, б. д.). Такі заміни надають тексту живої тілесності та динамізму, притаманних українській казковій традиції.

В процесі відтворення ритмічних та поетичних фрагментів Володимир Романець надає перевагу збереженню рими та звукової організації, відтворюючи ігровий ефект оригіналу (O'Sullivan, 2018). Яскравим прикладом такої стратегії є переклад віршованої авторефлексії Суботика про його зустріч із дітьми. В оригіналі автор використовує лаконічні образи акули та крику: «*Kommt einmal ein Hai vorbei, / Gibt es viel Geschrei. / Kommt das Sams im Nu dazu, / Gibt es sofort Ruh*» (Maar, 2001 с. 86). Романець же здійснює повноцінне переосмислення сюжету вірша, вводячи нових персонажів та розгортаючи цілу мікроісторію: «Злобер – лютий людожер – / Морем пропливав. / На матросів – бравих хлопців – / Страху наганяв. / Робінзон умить прибіг...» (Маар, б. д.). Попри те, що перекладач відходить від семантики оригіналу (замінюючи акулу на людожера, а Суботика – на Робінзона), він бездоганно відтворює ігрову природу тексту, його енергійний ритм та гумористичну розв'язку.

Водночас ми фіксуємо певні втрати, зумовлені відмінностями між німецькою та українською морфологією. Частина мовної гри, побудована на специфічній омонімії німецьких слів, не має прямих аналогів, що змушує перекладача або спрощувати елемент, або переносити ігровий акцент в іншу частину речення (Stephens, 1992). Проте ці втрати не руйнують загальну стилістичну цілісність твору.

Отже, роботу Володимира Романця можна вважати функціонально адекватною. Перекладач зумів зберегти ключові домінанти – мовну гру, гумор та прагматику (Simpson, 2004). Попри неминучі формальні трансформації, текст відтворює загальний комунікативний вплив і відповідає запитам цільової аудиторії. Поєднання стратегії доместикації та компенсації дозволило автору досягти необхідного балансу між змістом і стилем, що підтверджує ефективність обраного перекладацького підходу (Hunt, 1998, с. 92).

4 ВИСНОВКИ І НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведене дослідження лінгвостилістичних особливостей роману Пауля Маара «*Eine Woche voller Samstage*» та аналіз його українського перекладу дозволяють зробити кілька важливих підсумків.

По-перше, ми встановили, що художня система Пауля Маара ґрунтується на складній взаємодії стильових домінант, серед яких центральне місце посідає мовна гра. Вона виступає не лише як засіб створення комічного ефекту, а й як інструмент моделювання дитячого світосприйняття. Через деконструкцію фразеологізмів та авторське словотворення письменник демонструє гнучкість мовної норми. Важливу роль у цьому процесі відіграє також ритміко-фонетична організація тексту, яка забезпечує його динамізм та емоційну привабливість для цільової аудиторії.

По-друге, аналіз перекладу Володимира Романця засвідчив високу ефективність застосування стратегії доместикації. Перекладач успішно адаптував німецькі культурні та мовні реалії до українського контексту, що відповідає принципам функціональної еквівалентності. Основним механізмом компенсації втрат стала творча перебудова ігрових конструкцій, яка дозволила зберегти прагматичний вплив оригіналу на читача, попри структурні розбіжності між мовами.

По-третє, ми з'ясували, що успіх відтворення дитячого дискурсу залежить від здатності перекладача виступати інтерпретатором, який враховує когнітивні особливості маленького адресата. Використання розмовної лексики, збереження звукопису та ритміки тексту сприяли створенню функціонально адекватного перекладу, що повноцінно функціонує в українському літературному просторі. Це підтверджує тезу про те, що в дитячій літературі ефект сприйняття є пріоритетнішим за формальну точність.

Напрями подальших досліджень ми вбачаємо у більш детальному вивченні перекладів інших творів Пауля Маара з метою виявлення еволюції його індивідуального стилю. Крім того, перспективним видається порівняльний аналіз українських та інших європейських перекладів цього автора для виявлення універсальних стратегій адаптації мовної гри в сучасній дитячій літературі. Окрему увагу варто приділити вивченню рецепції таких текстів сучасними дітьми, що дозволить глибше зрозуміти механізми комунікативної ефективності перекладу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бацевич, Ф. (2000). *Основи комунікативної девіатології*. Львівський національний університет ім. І. Франка.
- Кальниченко, О. А. (2008). Типологія перекладу та її цілі. *Вчені записки Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»*, 14, 506–517.
- Коломієць, І. І. (2019). *Теоретичні основи стилістики. Художньо-виразові засоби мовлення*. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.
- Маар, П. (б. д.). *Що не день, то субота* — Пауль Маар, повний текст твору. Бібліотека української літератури УкрЛіб. <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=670>

- Некряч, Т. Є. (2006). Види асиметрії при перекладі драматичного діалогу. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*, 9, 191–196.
- Селіванова, О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія*. Довкілля-К.
- Baker, M., & Saldanha, G. (Eds.). (2019). *Routledge encyclopedia of translation studies*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315678627>
- Bibbò, A., & Lorandini, F. (2024). Retranslating children's literature: An account of a conference held at the University of Trento. *Children's Readings: Studies in Children's Literature*, 26(2), 345–350. <https://doi.org/10.31860/2304-5817-2024-2-26-345-350>
- Hongshun, L. (2019). Translating children's literature. *Perspectives*, 27(5), 776–778. <https://doi.org/10.1080/0907676x.2019.1569846>
- Hunt, P. (Ed.). (1998). *Understanding children's literature*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203008300>
- Jivanyan, A. (2024). On mediated translations of fairy tales. *Translation Studies: Theory and Practice*, 37–47. <https://doi.org/10.46991/tstp/2024.si.2.037>
- Leech, G. N., & Short, M. H. (1982). Style in fiction: A linguistic introduction to English fictional prose. *Poetics Today*, 3(4), 387–418. <https://doi.org/10.2307/1772012>
- Maar, P. (2001). *Eine Woche voller Samstage*. Oetinger Verlag.
- Nida, E. A. (2003). Preliminary material. In *Toward a science of translating* (pp. i–vii). BRILL. https://doi.org/10.1163/9789004495746_001
- Oittinen, R. (2000). *Translating for children*. Routledge.
- O'Sullivan, E. (2018). Comparative children's literature. In *International companion encyclopedia of children's literature* (pp. 191–202). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315015729-14>
- Saeed, H. Q. (2024). Translation challenges in children's literature: A comparative study of story narratives. *Journal of Language Studies*, 8(6), 183–199. <https://doi.org/10.25130/lang.8.6.11>
- Shavit, Z. (1987). Poetics of children's literature. *Poetics Today*, 8(2), 461–482. <https://doi.org/10.2307/1773061>
- Simpson, P. (2004). *Stylistics: A resource book for students*. Routledge.
- Stephens, J. (1992). *Language and ideology in children's fiction*. Longman.
- Van Coillie, J., & McMartin, J. (Eds.). (2020). *Children's literature in translation*. Leuven University Press. <https://doi.org/10.11116/9789461663207>
- Venuti, L. (2017). Nation. In *The translator's invisibility* (pp. 83–124). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315098746-3>
- Wellek, R., & Warren, A. (1970). *Theory of literature*. Penguin.

REFERENCES

- Batsevych, F. (2000). *Osnovy komunikatyvnoi deviatologii* [Fundamentals of communicative deviatology]. Lviv Ivan Franko National University. [in Ukrainian]
- Kalnychenko, O. A. (2008). Typolohiia perekladu ta yii tsili [Translation typology and its aims]. *Vcheni zapysky Kharkivskoho humanitarnoho universytetu "Narodna ukrainska akademiia"*, 14, 506–517. [in Ukrainian]
- Kolomiets, I. I. (2019). *Teoretychni osnovy stylistyky. Khudozhno-vyrazovi zasoby movlennia* [Theoretical foundations of stylistics]. Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. [in Ukrainian]
- Maar, P. (n.d.). Shcho ne den, to subota — Paul Maar, povnyi tekst tvoru [A week full of Saturdays — full text]. UkrLib Library. <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=670> [in Ukrainian]
- Nekriach, T. Ye. (2006). Vydny asymetrii pry perekladni dramatychnoho dialohu. *Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi lnhvistyky*, 9, 191–196. [in Ukrainian]
- Selivanova, O. O. (2006). *Suchasna lnhvistyka: Terminolohichna entsyklopediia*. Dovkillia-K. [in Ukrainian]
- Baker, M., & Saldanha, G. (Eds.). (2019). *Routledge encyclopedia of translation studies*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315678627>
- Bibbò, A., & Lorandini, F. (2024). Retranslating children's literature: An account of a conference held at the University of Trento. *Children's Readings: Studies in Children's Literature*, 26(2), 345–350. <https://doi.org/10.31860/2304-5817-2024-2-26-345-350>
- Hongshun, L. (2019). Translating children's literature. *Perspectives*, 27(5), 776–778. <https://doi.org/10.1080/0907676x.2019.1569846>
- Hunt, P. (Ed.). (1998). *Understanding children's literature*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203008300>
- Jivanyan, A. (2024). On mediated translations of fairy tales. *Translation Studies: Theory and Practice*, 37–47. <https://doi.org/10.46991/tstp/2024.si.2.037>
- Leech, G. N., & Short, M. H. (1982). Style in fiction: A linguistic introduction to English fictional prose. *Poetics Today*, 3(4), 387–418. <https://doi.org/10.2307/1772012>
- Maar, P. (2001). *Eine Woche voller Samstage*. Oetinger Verlag.
- Nida, E. A. (2003). Preliminary material. In *Toward a science of translating* (pp. i–vii). BRILL. https://doi.org/10.1163/9789004495746_001
- Oittinen, R. (2000). *Translating for children*. Routledge.

- O'Sullivan, E. (2018). Comparative children's literature. In *International companion encyclopedia of children's literature* (pp. 191–202). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315015729-14>
- Saeed, H. Q. (2024). Translation challenges in children's literature: A comparative study of story narratives. *Journal of Language Studies*, 8(6), 183–199. <https://doi.org/10.25130/lang.8.6.11>
- Shavit, Z. (1987). Poetics of children's literature. *Poetics Today*, 8(2), 461–482. <https://doi.org/10.2307/1773061>
- Simpson, P. (2004). *Stylistics: A resource book for students*. Routledge.
- Stephens, J. (1992). *Language and ideology in children's fiction*. Longman.
- Van Coillie, J., & McMartin, J. (Eds.). (2020). *Children's literature in translation*. Leuven University Press. <https://doi.org/10.11116/9789461663207>
- Venuti, L. (2017). Nation. In *The translator's invisibility* (pp. 83–124). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315098746-3>
- Wellek, R., & Warren, A. (1970). *Theory of literature*. Penguin.

Nataliia Moisieieva, Olha Dzykovich, Daryna Kostenko. Stylistic Features of Paul Maar's Children's Literature: A Translation Perspective. The article explores the stylistic dominants of Paul Maar's novel *Eine Woche voller Samstage* ("And Every Day is Saturday") and the peculiarities of their reproduction in the Ukrainian translation by Volodymyr Romanets. The study aims to identify the leading linguostylistic characteristics of the original text and evaluate the effectiveness of translation strategies used to convey them in Ukrainian. The theoretical framework of the research is based on the concepts of the stylistic dominant (I. Kolomiets, G. Leech), functional equivalence (E. Nida), criteria for the adequacy of children's literature translation (Z. Shavit, P. Hunt), the theory of domestication and foreignization (L. Venuti), and the principle of compensation (T. Nekriach). The analysis reveals that the stylistic dominants of the novel include various manifestations of wordplay: literal interpretation of phraseological units, coined neologisms, phonetic and morphological deconstructions of words, as well as the rhythmic organization of the text, phonetic sound-painting, and the specific "child-like" logic of the main character. Morphological and syntactic means are subordinated to a pragmatic goal: reproducing the immediacy of children's speech while maintaining the comic effect. The study of the translation shows a predominance of the domestication strategy: the translator adapts realia, proper names, and wordplay to suit the perception of the Ukrainian reader. Compensatory solutions involve replacing word-formative neologisms with colorful folk vocabulary, rhythmic restructuring of poetic fragments, and the adaptation of acronym-based puns, which ensure the preservation of the humorous tone and playful potential. It is established that the translation meets the criteria of functional equivalence, although some effects stemming from the structural features of the German language undergo partial loss. The results confirm that successful translation of children's literature requires a reimagining of form for the sake of preserving the pragmatic effect and artistic integrity of the work, as well as accounting for the age-specific reception and cognitive characteristics of the child audience.

Keywords: stylistic dominant; children's literature; wordplay; translation strategy; functional equivalence; domestication; compensation.

Received: April 7, 2026
Accepted: April 27, 2026

Олена Москаленко

доктор педагогічних наук, професор,
в. о. завідувача кафедри англійської мови технічного спрямування №1
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-3182-6801>
moskalenko.olena@lil.kpi.ua

Анастасія Красовська

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Київ, Україна
<https://orcid.org/0009-0009-5046-2768>
akrasovska6@gmail.com

СУБТИТРУВАННЯ І ДУБЛЯЖ: ТРАНСФОРМАЦІЇ ГУМОРУ ТА СЛЕНГУ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

У статті досліджено особливості передачі гумору та сленгу в субтитруванні й дубляжі англійських аудіовізуальних творів. Актуальність теми зумовлена активним розвитком української локалізації медіаконтенту, зростанням популярності стрімінгових платформ і потребою у створенні якісного перекладу, здатного передати не лише зміст оригіналу, а й його емоційний, культурний і прагматичний потенціал. Особливу складність у перекладі становлять гумористичні елементи та сленгізми, оскільки вони тісно пов'язані з національно-культурним контекстом, соціальними характеристиками персонажів і мовною грою. Метою роботи є виявлення специфіки відтворення гумору та сленгу в субтитрах і дубляжі, а також аналіз впливу способу перекладу на збереження комічного ефекту, емоційної виразності та соціолінгвістичних характеристик мовлення персонажів. Практичну частину виконано на матеріалі мультфільму “Shrek”, фільму “Rush Hour” та серіалу “Teen Wolf”, які репрезентують різні жанри, типи гумору та мовні особливості. Методологічну основу дослідження становлять порівняльний, перекладознавчий, контекстуальний, прагматичний і мультимодальний аналізи із застосуванням кількісних підрахунків. У результаті дослідження встановлено, що субтитрування тяжіє до компресії, генералізації та нейтралізації через технічні обмеження тексту, пов'язані з часовими рамками та обмеженою кількістю символів. Дубляж натомість орієнтується на природність усного мовлення, що зумовлює частотніше використання функційних аналогів, адаптації, компенсації та експресивних засобів. Доведено, що дубляж ефективніше передає комічну динаміку, інтонаційну виразність і характеротворчу експресію персонажів, тоді як субтитри забезпечують вищу семантичну точність і змістову компактність. Практичний аналіз показав, що в “Shrek” дубляж краще відтворює пародійний гумор, у “Rush Hour” – динаміку іронічних діалогів та міжкультурних жартів, а в “Teen Wolf” – особливості молодіжного сленгу та неформального спілкування. Ефективність перекладу визначається здатністю зберегти прагматичну функцію, жанровий тон і комунікативний вплив твору на аудиторію. Результати роботи можуть бути використані у курсах із перекладознавства, аудіовізуального перекладу та у практичній діяльності з локалізації медіаконтенту.

Ключові слова: аудіовізуальний переклад; субтитрування; дубляж; гумор; сленг; перекладацькі трансформації; локалізація; фільм; мультфільм; серіал.

1 ВСТУП

Постановка проблеми. У сучасному медійному просторі аудіовізуальний переклад посідає особливо важливе місце, оскільки саме він забезпечує міжмовну й міжкультурну циркуляцію фільмів, мультфільмів, серіалів та іншого екранного контенту. Стрімкий розвиток стрімінгових платформ, зростання обсягів локалізованої продукції та посилення ролі

українськомовного перекладу в медіасередовищі зумовлюють підвищений інтерес до способів відтворення не лише змісту, а й прагматичного, стилістичного та культурного потенціалу оригіналу. У цьому контексті особливої уваги потребують субтитрування і дубляж як два провідні способи аудіовізуального перекладу, що по-різному впливають на сприйняття персонажів, жанрового тону, розмовної стилістики й комічного ефекту.

Особливо складною перекладознавчою проблемою в межах аудіовізуального перекладу є передача гумору та сленгу. Ці мовні явища мають виразну прагматичну, соціолінгвістичну та культурну зумовленість, а тому рідко піддаються прямому міжмовному перенесенню. Гумор у фільмах, мультфільмах і серіалах часто ґрунтується на мовній грі, іронії, алюзіях, пародійності, стилістичному контрасті або ситуативній невідповідності, тоді як сленг виступає маркером вікової, соціальної та емоційної характеристики персонажа. У субтитрах і дубляжі ці елементи зазнають різних трансформацій, оскільки письмовий і звуковий формати перекладу підпорядковуються різним технічним, жанровим і комунікативним вимогам. Саме тому дослідження особливостей відтворення гумору та сленгу в перекладі у процесі субтитрування та дубляжу є важливим як для теорії перекладознавства, так і для практики локалізації екранних творів українською мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному перекладознавстві простежуються різні підходи до розуміння аудіовізуального перекладу (AVT). Частина дослідників розглядає його насамперед як окремий різновид перекладу, зосереджений на міжмовній передачі вербального компонента екранного твору, тобто як специфічний підтип перекладацької діяльності, що має власні технічні обмеження, але все ж залишається в межах загальної теорії перекладу (Deckert & Voguski, 2020, p. 1). Перевагою такого підходу є його методологічна чіткість: він дозволяє описувати AVT через категорії еквівалентності, адекватності, перекладацьких трансформацій, норм і стратегій. Водночас його слабким боком є ризик звуження аудіовізуального перекладу лише до мовного рівня, тоді як значна частина смислу в екранному творі формується поза власне вербальним текстом – через інтонацію, візуальний ряд, монтаж і невербальну поведінку персонажів.

Інша група дослідників наголошує на мультимодальній природі AVT і трактує його як форму інтерсеміотичного та міжкодового посередництва, де перекладач працює не тільки зі словами, а з цілою системою взаємодіючих знаків (Zanotti, 2022, p. 440). Перевага цього підходу полягає в тому, що він точніше відображає реальну природу екранного тексту й дозволяє враховувати роль інтонації, візуального контексту, темпу, акторської гри та жанрової організації сцени. Проте його недоліком може бути певна методологічна розмитість: за надмірного акценту на мультимодальності власне перекладацький аспект іноді відходить на другий план, а аналіз стає надто широким і менш сфокусованим на мовних рішеннях перекладача.

Для цього дослідження найбільш продуктивним є поєднання двох зазначених підходів. Аудіовізуальний переклад у роботі розглядається, з одного боку, як різновид перекладацької діяльності з властивими йому трансформаціями, стратегіями та прагненням до функціональної відповідності, а з іншого – як мультимодальна практика, де перекладене висловлення не може бути адекватно проаналізоване поза його зв'язком із візуальним рядом, інтонацією та жанровою функцією сцени. Саме такий синтетичний підхід є найдоцільнішим для подальшого аналізу гумору та сленгу, оскільки ці явища особливо сильно залежать і від мовної форми, і від екранного контексту їх реалізації.

Мета статті полягає у виявленні специфіки передачі гумору та сленгу в субтитруванні й дубляжі та у встановленні того, як різні способи аудіовізуального перекладу впливають на збереження або модифікацію комічного й соціолінгвістичного потенціалу оригіналу.

Об'єкт дослідження – субтитрування та дубляж як способи аудіовізуального перекладу.

Предмет дослідження – перекладацькі трансформації гумору та сленгу в субтитрах і дубляжі фільмів, мультфільмів та серіалів.

Завдання дослідження:

- 1) здійснити порівняльний аналіз перекладу гумору та сленгу в субтитрованих і дубльованих версіях мультфільму “Shrek”, фільму “Rush Hour” та серіалу “Teen Wolf”;
- 2) визначити, який тип перекладацьких рішень є більш продуктивним для різних типів аудіовізуального матеріалу.

2 МЕТОДИ

Матеріал дослідження становлять англomовні гумористичні та сленгові репліки з мультфільму “Shrek”, фільму “Rush Hour” і серіалу “Teen Wolf”, а також їх українські відповідники в субтитрах і дубляжі. Методика аналізу базується на поєднанні описового, зіставного, прагматичного, контекстуально-інтерпретаційного та мультимодального підходів, що дозволяє розглядати переклад не лише як міжмовне, а і як медійне та комунікативне явище. Матеріал відбирався за критеріями наявності гумористичних і сленгових елементів, їхньої прагматичної значущості для розвитку сюжету та репрезентативності для різних жанрів аудіовізуального контенту. Кількісний аналіз здійснювався шляхом підрахунку випадків перекладацьких трансформацій (компресії, генералізації, адаптації, компенсації тощо) у субтитрах і дубляжі з подальшим їх порівнянням. Використання чітких критеріїв добору матеріалу, функціонально орієнтованих параметрів аналізу та порівняння двох форматів локалізації створює надійну основу для подальшого практичного дослідження. Саме такий підхід дає змогу в наступному розділі перейти від методологічних засад до безпосереднього зіставного аналізу перекладу гумору та сленгу в субтитрах і дубляжі різних типів аудіовізуальних творів.

Для методичної цілісності дослідження у практичному розділі за базу зіставлення взято офіційні україномовні субтитровані версії та дубльовані версії, орієнтовані на професійний український ринок локалізації. Як референтну дубльовану модель у роботі прийнято український професійний дубляж, пов'язаний зі студією “Postmodern Postproduction”, яка є одним із найвідоміших українських виробників дубляжу та локалізації. Така конкретизація необхідна не лише для формальної точності, а й для розуміння того, що аналізовані репліки належать не до аматорського або фанатського перекладу, а до професійного сегмента аудіовізуальної локалізації.

У межах аналізу також враховуються технічні параметри субтитрування, оскільки саме вони безпосередньо впливають на спосіб передачі гумору. Субтитрований текст зазвичай обмежується двома рядками, а рекомендована довжина рядка в професійній практиці найчастіше становить приблизно 35–42 знаки; при цьому тривалість перебування субтитра на екрані переважно коливається в межах близько 1–6 секунд, а швидкість читання повинна залишатися комфортною для глядача. За таких умов перекладач часто змушений скорочувати репліку, усувати повтори, зменшувати кількість вставних слів, згортати мовленнєву надмірність або нейтралізувати окремі стилістично марковані елементи. Для перекладу гумору це має принципове значення, оскільки комічний ефект нерідко виникає саме через темп висловлення, ритмічне нагнітання, словесну надмірність або поступове розгортання жарту. Унаслідок цього субтитри частіше зберігають смислове ядро жарту, але не завжди повною мірою відтворюють його ритм і усну комічну динаміку.

Не менш важливим є врахування технічної специфіки дубляжу. На відміну від субтитрів, дубльована репліка повинна не лише передавати зміст, а й бути синхронізованою з візуальним рядом, артикуляцією персонажа, ритмом сцени та інтонаційною логікою виконання. Саме тому для дубляжу особливо значущими є ізохронія, ліпсинк і фонетична зручність перекладеної фрази. Через ці вимоги перекладач нерідко відходить від формальної структури оригіналу, застосовує парафразування, функціональні аналоги, компенсацію або реєстрову адаптацію. У контексті перекладу гумору це означає, що дубляж часто втрачає буквальну відповідність, але водночас отримує перевагу в передачі інтонаційного малюнка, словесної динаміки, характеротворчої виразності та комедійної дії репліки.

Таким чином, технічні обмеження субтитрування і дубляжу не є другорядним зовнішнім чинником, а становлять одну з ключових причин перекладацьких трансформацій у досліджуваному матеріалі. Якщо в субтитрах гумор частіше зазнає компресії через обмеження простору й часу, то в дубляжі він частіше модифікується через вимоги синхронізації та природності усного звучання. Саме тому подальший аналіз прикладів спиратиметься не лише на зіставлення текстових відповідників, а й на врахування технічних умов, у яких ці перекладацькі рішення були реалізовані.

3 РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ

Порівняльний аналіз перекладу гумору та сленгу в субтитрах і дубляжі на матеріалі мультфільму “Shrek”, фільму “Rush Hour” та серіалу “Teen Wolf” дозволяє виявити, що різні режими аудіовізуального перекладу впливають не лише на мовну форму репліки, а й на характер її прагматичної дії, інтенсивність комічного ефекту, ступінь стилістичної зниженості та спосіб характеристики персонажа. Ці твори є показовими, оскільки репрезентують три різні моделі функціонування гумору й сленгу: анімаційний фільм із пародійною стилістикою та багаторівневим жартом, комедійний бойовик із високою концентрацією словесного конфлікту та розмовної агресії, а також молодіжний серіал, у якому неформальне мовлення виступає важливим засобом поколінневої й соціальної ідентифікації. Саме тому зіставлення субтитрів і дубляжу в межах одного корпусу дає змогу не лише фіксувати окремі трансформації, а й простежувати загальні закономірності перекладу гумору та сленгу в різних жанрових форматах.

Подальший аналіз прикладів здійснюється за послідовною схемою: оригінальна репліка, її субтитрований варіант, дубльований варіант, визначення перекладацької стратегії та коментар щодо збереження або зміни комічного, стилістичного чи соціолінгвістичного ефекту. Така структура дає змогу поєднати якісний аналіз окремих фрагментів із подальшим кількісним узагальненням результатів.

На матеріалі “Shrek” особливо виразно простежується специфіка перекладу пародійного гумору, побудованого на зіткненні казкового коду з сучасною розмовністю. Уже на початку мультфільму, коли Шрек вигукує: “What are you doing in my swamp?”, комічний ефект базується на поєднанні казкової ситуації з різкою, майже побутовою манерою висловлення. У субтитрованій версії фраза подається як «Що ви робите в моєму болоті?», а в дубляжі – «Ану, чого ви припхалися в моє болото?» Порівняння цих двох варіантів показує, що субтитр тяжіє до семантичної прямої та синтаксичної економії, тоді як дубляж активніше відтворює характер героя через стилістично знижене дієслово «припхалися». У результаті письмова версія краще зберігає нейтральний зміст репліки, а озвучена – її характерологічну функцію, адже в дубляжі Шрек одразу постає не просто як роздратований герой, а як персонаж із виразною грубувато-комічною мовною манерою.

Ще виразніше різниця між субтитруванням і дубляжем виявляється у сцені з реплікою Шрека “Ogres are like onions.” У субтитрах ця фраза подається як «Огри як цибуля», тоді як у дубляжі – «Огри – вони як цибуля, ясно?» У першому випадку маємо максимально лаконічне формулювання, яке зберігає образне ядро порівняння, однак не розгортає додаткового емоційного тону. У другому випадку додавання частки й ритмічного посилення робить репліку більш усною, а отже, ближчою до живої конфліктної взаємодії між Шреком і Віслюком. Далі, коли Шрек наполягає, що в огрів, як і в цибулі, є «шари», а Віслюк буквально й настирливо продовжує тему, у субтитрах діалог зазвичай виглядає так: «У нас є шари». «У цибулі теж є шари». У дубляжі ж репліки набувають більшої розмовної пластики: «У нас є шари». «Ну й у цибулі, між іншим, теж є шари». Тут добре видно, що гумор існує не лише на рівні образу, а й у самій словесній динаміці сцени. Субтитри зберігають логічну структуру жарту, але частково втрачають його ритмічне наростання; дубляж, навпаки, сильніше працює на усну комічність і на взаємне роздратування персонажів.

Подібну закономірність демонструє і знаменитий фрагмент із реплікою Віслюка “Parfaits! Everybody loves parfaits!” У субтитрах цей жарт передається через формулювання «Парфе! Усі люблять парфе!», тоді як у дубляжі він звучить як «Парфе! Та всі ж люблять парфе, ну!» На перший погляд, різниця між варіантами незначна, проте саме вона визначає характер сприйняття репліки. Субтитр фіксує смислово основу висловлення, але дубляж додає нав’язливість, емоційну настирливість і розмовний натиск, які є суттєвими для комедійного образу Віслюка. Отже, у “Shrek” дубляж частіше виявляється ефективнішим у передачі характеротворчого гумору, тоді як субтитрування точніше зберігає змістову схему жарту, але не завжди відтворює його повну сценічну енергію.

На матеріалі “Rush Hour” різниця між субтитруванням і дубляжем найвиразніше виявляється в перекладі агресивно-комічного діалогу та сленгово маркованого мовлення. Показовою є репліка Картера: “Do you understand the words that are coming out of my mouth?” У субтитрованій версії вона може бути подана як «Ти взагалі розумієш слова, які я кажу?», а в дубляжі – «Ти взагалі шариш, що я тобі тут говорю?» Перший варіант є змістовно ближчим до оригіналу, другий – помітно сильніше відтворює стиль персонажа. Слово «шариш» одразу переводить репліку в розмовно-знижений реєстр і краще передає манеру Картера говорити зверхньо, нервово й демонстративно. Отже, субтитрування в цьому випадку зберігає буквальношу структуру фрази, а дубляж точніше реконструює її соціолінгвістичний тон і комунікативну агресію (Ávila-Cabrera, 2023, p. 188).

Виразним прикладом перекладу грубої розмовної лексики є репліка “You put your own shit in the back!” У субтитрах вона передається як «Сам клади своє лайно назад!», а в дубляжі – «Сам запхай свій мотлох назад!» У цьому фрагменті чітко видно типовий для дубляжу механізм пом’якшення. Субтитр зберігає грубість і лексичну різкість оригіналу, тоді як дубльований варіант частково нейтралізує інвективний компонент, залишаючи конфліктну інтенцію висловлення. Така трансформація є закономірною: озвучене лайливе слово в аудіовізуальному творі сприймається значно сильніше, ніж письмовий еквівалент на екрані, тому дубляж частіше вдається до прагматично вмотивованого пом’якшення (Guillot, 2020, p. 317). Проте важливо, що навіть у пом’якшеному вигляді репліка зберігає агресивно-комічний характер, а отже, дубляж не руйнує її функції повністю, а лише коригує ступінь стилістичного зниження.

У “Rush Hour” показовими є й короткі саркастичні репліки, в яких гумор виникає з темпу словесного протистояння. Якщо в субтитрах діалог оформлюється як «Ти серйозно?» – «Та невже» – «Оце план?», то дубльована версія може звучати як «Ти це серйозно зараз?» – «Ну просто геніально» – «І це ти називаєш планом?» У письмовому форматі репліки стають коротшими та семантично щільнішими, тоді як у дубляжі з’являється можливість відтворити словесний двобій у більш природному усному ритмі (Chaume, 2020, p. 103). Саме тому в комедійному бойовику дубляж частіше точніше передає не окреме слово, а інтонаційно-саркастичну логіку сцени, тоді як субтитри забезпечують швидке і зрозуміле, але стилістично дещо стриманіше сприйняття (Valdeón, 2020, p. 261).

На матеріалі “Teen Wolf” на перший план виходить переклад молодіжного сленгу й напівіронічного неформального спілкування. Наприклад, репліка Стайлза “This is seriously gonna be the best thing that’s happened to this town since the birth of Lydia Martin” у субтитрах передається як «Та це реально найкраще, що сталося в цьому місті від народження Лідії Мартін», а в дубляжі – «Та це буде найепічніше, що траплялося в цьому місті відтоді, як народилася Лідія Мартін». Порівняння цих двох варіантів демонструє різні стратегії передачі молодіжного мовлення. Субтитр є стриманішим і зрозумілішим, тоді як дубляж через слово «найепічніше» сильніше відтворює підліткову манеру перебільшення й оцінку гіперболізацію, характерну для цього персонажа (Yau, 2019, p. 281). Саме так дубляж у молодіжному серіалі здатен краще передавати груповий віковий код, а субтитрування – стабільність і прозорість змісту.

Ще один важливий приклад – фраза “You’re dragging me down to your nerd depths.” У субтитрах вона подана як «Ти тянеш мене в свої ботанські глибини», а в дубляжі – «Ти

затягуєш мене в свою ботанську прірву». В обох випадках ключовий сленговий маркер “nerd” передано через прикметник «ботанський», що є функціонально прийнятним українським відповідником. Проте дубляж за рахунок слова «прірва» робить репліку більш емоційною та усно виразною, тоді як субтитр зберігає простішу й лаконічнішу структуру. У результаті письмовий варіант звучить стриманіше, а дубльований – ближче до дружнього іронічного піддражнювання, яке є типовим для молодіжного серіального мовлення.

Не менш показовою є репліка “I’m pretty much convinced that I’m totally out of my freaking mind!” У субтитрованій версії вона набуває форми «Я майже впевнений, що просто з’їхав з глузду», а в дубляжі – «Я вже серйозно думаю, що в мене реально дах їде». Тут добре видно, як субтитрування тяжіє до нейтральнішого, стилістично виваженого варіанта, тоді як дубляж відтворює афективність і молодіжну емоційність через більш розмовну формулу «дах їде». У цьому випадку дубльований переклад не є дослівним, але точніше передає панічно-іронічний тон репліки та її вікову стилістику (Стоянова & Черненко, 2020, с. 402). Саме тому для серіального підліткового мовлення дубляж часто має перевагу в передачі усної природності, хоча субтитри інколи виглядають семантично чистішими та стилістично стабільнішими (Díaz-Cintas, 2020, p. 149).

Порівняння матеріалу трьох творів дає підстави виокремити кілька загальних закономірностей. У субтитруванні найчастіше реалізуються компресія, селективне збереження змістового ядра жарту, генералізація сленгових елементів і часткове згладжування розмовної надмірності (Куо, 2020, р. 437). Це видно у “Shrek”, де частково послаблюється багатослівна комедійність Віслюка, у “Rush Hour”, де конфліктний ритм іноді стає менш агресивним, і в “Teen Wolf”, де підлітковий сленг звучить стриманіше, ніж в оригіналі. У дубляжі натомість переважають парафразування, функціональний аналог, компенсація, розмовна стилізація та інтонаційне підсилення. Саме тому дубльовані версії частіше виграють у характеротворчій виразності, природності усного мовлення та сценічній переконливості, хоча іноді поступаються субтитрам у буквальності, різкості окремих сленгових елементів або точності культурної деталі.

Отже, результати дослідження підтверджують, що субтитрування і дубляж реалізують різні моделі передачі гумору та сленгу: субтитри тяжіють до змістової точності й лаконічності, тоді як дубляж орієнтується на природність усного мовлення, прагматичну силу репліки та характерологічну виразність персонажа.

Для об’єктивізації результатів якісного аналізу в роботі було здійснено кількісний підрахунок відібраних фрагментів із гумором, сленгом і змішаними випадками, де комічний ефект поєднувався зі стилістично зниженим мовленням. Кількісний аналіз уможливив виявлення частотності окремих типів мовного матеріалу, співвідношення між ними в різних аудіовізуальних творах, а також домінантних перекладацьких рішень у субтитрах і дубляжі. Такий підхід дає змогу поєднати інтерпретацію окремих прикладів із узагальненими статистичними спостереженнями, що підвищує доказовість зроблених висновків.

Усього в межах практичного розділу було проаналізовано 60 фрагментів, відібраних методом суцільної вибірки з мультфільму “Shrek”, фільму “Rush Hour” та серіалу “Teen Wolf”. Із них 24 фрагменти репрезентують гумор як домінантне явище, 20 фрагментів містять переважно сленг або інші форми стилістично зниженого мовлення, а 16 фрагментів становлять змішані випадки, у яких гумор поєднується зі сленговою, жаргонною або експресивно-розмовною лексикою. Такий розподіл свідчить, що в досліджуваному корпусі переважають саме ті мовні одиниці, які найбільш чутливі до перекладацьких трансформацій і найвиразніше демонструють різницю між субтитруванням і дубляжем (Табл. 1).

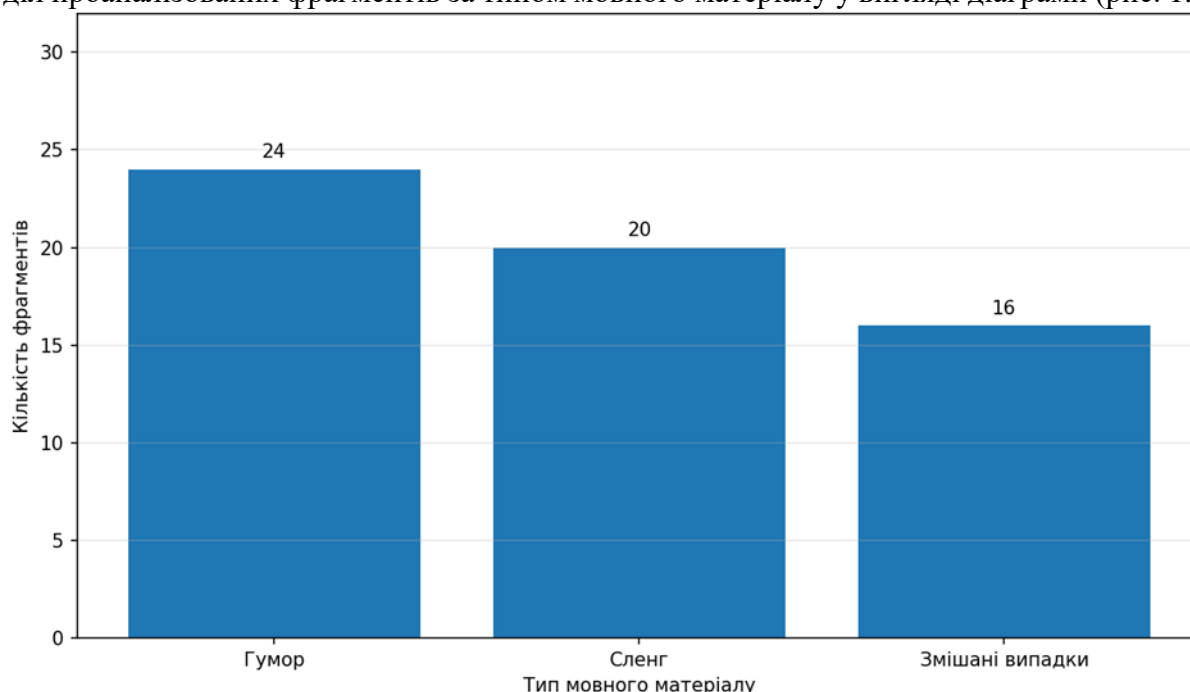
Табл. 1

Розподіл проаналізованих фрагментів за творами і типом мовного матеріалу

Твір	Гумор	Сленг	Змішані випадки	Разом
Shrek	14	3	3	20
Rush Hour	6	6	8	20
Teen Wolf	4	11	5	20
Разом	24	20	16	60

Наведені дані показують, що “Shrek” є найбільш насиченим гумористичним матеріалом, що пояснюється жанровою природою анімаційного фільму з пародійною організацією тексту. У “Rush Hour” найбільшу частку становлять змішані випадки, де комічний ефект поєднується з конфліктною розмовністю, сленгом і агресивно-іронічним мовленням. У “Teen Wolf” переважають фрагменти зі сленгом, що цілком відповідає молодіжному характеру серіалу та його орієнтації на неформальне, віково марковане спілкування.

Для наочнішого представлення структури досліджуваного корпусу доцільно подати розподіл проаналізованих фрагментів за типом мовного матеріалу у вигляді діаграми (рис. 1.).

Рис. 1. Розподіл типів мовного матеріалу в корпусі дослідження

Як видно з рисунка 1, у структурі досліджуваного корпусу переважають гумористичні фрагменти, тоді як сленгові та змішані приклади також становлять значну частину матеріалу. Це підтверджує, що обраний корпус є репрезентативним для аналізу трансформацій гумору та сленгу в субтитрах і дубляжі.

Порівняльний розподіл домінантних перекладацьких стратегій у субтитрах і дубляжі подано на рисунку 2.

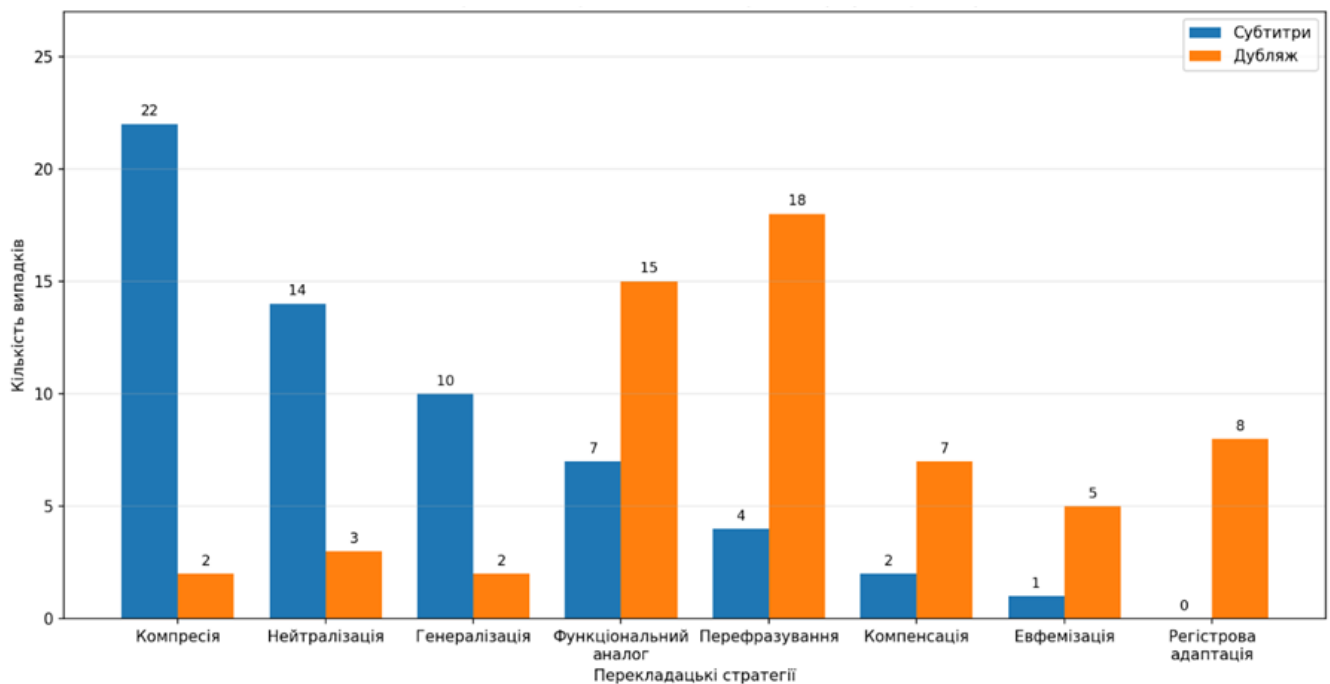

Рис. 2. Порівняння перекладацьких стратегій у субтитрах і дубляжі

Для кожного з 60 фрагментів окремо було визначено домінуючу перекладацьку трансформацію у субтитрах і домінуючу перекладацьку трансформацію у дубляжі. Такий підхід дозволив не лише простежити загальні тенденції, а й зіставити, які рішення виявляються типовими для письмового й озвученого форматів аудіовізуального перекладу (Табл. 2).

Табл. 2

Частотність домінуючих перекладацьких стратегій у субтитрах і дубляжі

Перекладацька стратегія / трансформація	Субтитри	Дубляж
Компресія	22	2
Нейтралізація / стилістичне згладжування	14	3
Генералізація	10	2
Функціональний аналог	7	15
Парафразування	4	18
Компенсація	2	7
Евфемізація	1	5
Регістрова адаптація	0	8
Разом	60	60

Кількісний розподіл перекладацьких рішень підтверджує загальні закономірності, виявлені під час якісного аналізу. У субтитрах домінують компресія, нейтралізація та генералізація, що пояснюється технічними обмеженнями письмового екранного тексту: обсягом символів, темпом читання та потребою в лаконічності. Саме тому субтитрування частіше тяжіє до скорочення репліки, згортання повторів, зменшення стилістичної надмірності й ослаблення окремих сленгових або емоційних маркерів. У дубляжі, навпаки, найчастотнішими виявилися парафразування, функціональний аналог і регістрова адаптація, що пов'язано з необхідністю зробити репліку природною в усному мовленні, узгодити її з темпом сцени та зберегти характер персонажа. Більша кількість випадків компенсації й евфемізації в дубляжі також свідчить про його вищу залежність від прагматичного добору й нормативної придатності озвученого тексту.

У відсотковому співвідношенні в субтитрах компресія становить 36,7 %, нейтралізація – 23,3 %, генералізація – 16,7 %, функціональний аналог – 11,7 %, парафразування – 6,7 %, компенсація – 3,3 %, евфемізація – 1,6 %. У дубляжі парафразування становить 30 %, функціональний аналог – 25 %, реєстрова адаптація – 13,3 %, компенсація – 11,7%, евфемізація – 8,3 %, нейтралізація – 5 %, компресія та генералізація – по 3,3 %. Отже, статистично підтверджується, що субтитрування тяжіє до смислової економії, а дубляж – до функціонально-прагматичної реконструкції висловлення.

Кількісні результати також дають змогу конкретизувати жанрові спостереження. У фрагментах із “Shrek” найчастіше фіксувалися парафразування й функціональні аналоги в дубляжі та компресія в субтитрах, що пояснюється високою роллю усної комічної подачі. У “Rush Hour” у субтитрах переважали компресія та нейтралізація, тоді як у дубляжі – парафразування, функціональний аналог і евфемізація, що відповідає агресивно-розмовному характеру діалогів. У “Teen Wolf” субтитрування найчастіше демонструвало генералізацію та стилістичне згладжування молодіжного сленгу, а дубляж – реєстрову адаптацію і функціональний аналог, тобто прагнення до створення природного молодіжного мовлення українською.

Отже, кількісний аналіз підтверджує результати якісного спостереження і дозволяє зробити узагальнений висновок: субтитрування переважно реалізує стратегію лаконічного збереження змістового ядра репліки, тоді як дубляж частіше орієнтується на реконструкцію її комунікативної сили, стилістичного реєстру та усної природності. Саме це статистично обґрунтовує висновок про те, що гумор і сленг у двох форматах аудіовізуального перекладу функціонують по-різному і вимагають різних перекладацьких рішень.

4 ВИСНОВКИ І НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті досліджено особливості передачі гумору та сленгу в субтитруванні й дубляжі англomовних аудіовізуальних творів на матеріалі мультфільму “Shrek”, фільму “Rush Hour” та серіалу “Teen Wolf”. Метою роботи досягнуто: встановлено, що різні способи аудіовізуального перекладу по-різному впливають на збереження комічного ефекту, стилістичного реєстру та соціолінгвістичної характеристики мовлення персонажів.

Здійснено порівняльний аналіз перекладу гумору та сленгу в “Shrek”, “Rush Hour” і “Teen Wolf”. Аналіз показав, що в “Shrek” дубляж ефективніше передає пародійний і характеротворчий гумор, оскільки краще відтворює інтонацію, темп і комедійну багатослівність персонажів. У “Rush Hour” субтитри частіше зберігають лексичну різкість і конфліктне ядро реплік, однак дубляж точніше передає словесне протистояння, саркастичний темп і сценічну енергію діалогів. У “Teen Wolf” субтитри виявилися стилістично стриманішими, тоді як дубляж краще відтворює молодіжну неформальність, іронічний тон і вікову маркованість мовлення.

Визначено, які перекладацькі рішення є більш продуктивними для різних типів аудіовізуального матеріалу. Установлено, що для передачі усного, темпового, характеротворчого гумору продуктивнішим є дубляж, оскільки він краще зберігає інтонацію, ритм і комунікативну силу висловлення. Для коротких, змістовно прозорих реплік, окремих сленгових маркерів і тих випадків, де важливо зберегти лексичний контур висловлення, ефективнішим нерідко є субтитрування.

Кількісний аналіз підтвердив результати якісного дослідження. Усього проаналізовано 60 фрагментів, із яких 24 становлять приклади гумору, 20 – приклади сленгу, 16 – змішані випадки. У субтитрах найчастотнішими виявилися компресія, нейтралізація та генералізація, тоді як у дубляжі – парафразування, функціональний аналог і реєстрова адаптація. Це статистично підтвердило, що субтитри тяжіють до змістової економії, а дубляж – до прагматично й стилістично природної реконструкції репліки.

У ході дослідження доведено, що субтитрування і дубляж реалізують різні моделі передачі гумору та сленгу. Субтитри забезпечують вищий ступінь змістової компактності та

відносної лексичної точності, але частіше послаблюють усну енергію репліки. Дубляж краще передає характер персонажа, інтонаційний малюнок, комічний темп і соціолінгвістичну виразність, хоча іноді віддаляється від формальної структури оригіналу. Тому переклад гумору та сленгу в аудіовізуальних творах доцільно оцінювати не за критерієм буквальної тотожності, а за ступенем функціональної релевантності.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному зіставному аналізі відтворення гумору та сленгу в субтитруванні й дубляжі з урахуванням прагматичних, соціолінгвістичних і технічних параметрів аудіовізуального перекладу. Запропоновано інтегрований підхід до оцінювання перекладацьких рішень, що поєднує якісний і кількісний аналіз.

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування її результатів у професійній діяльності перекладачів аудіовізуального контенту, зокрема під час локалізації гумористичних і сленгових елементів, а також у викладанні курсів із перекладознавства, аудіовізуального перекладу та медіалокалізації.

Перспективи подальших досліджень убачаються в розширенні корпусу матеріалу за рахунок інших жанрів аудіовізуального контенту, у поглибленому аналізі окремих типів гумору, зокрема гри слів і культурних алюзій, а також у спеціальному дослідженні перекладу табуйованої лексики, молодіжного мовлення та жаргону в сучасному українському дубляжі й субтитруванні. Перспективним також є рецептивний напрям, тобто вивчення того, як різні способи передачі гумору та сленгу реально сприймаються українською аудиторією.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Adamson, A., & Jenson, V. (Directors). (2001). *Shrek* [Film]. DreamWorks Animation; Pacific Data Images.
- Ávila-Cabrera, J. J. (2023). Once upon a time in Hollywood: Analysis of dubbed and subtitled insults into European Spanish. *Journal of Pragmatics*, 217, 188–198. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2023.09.019>
- Chaume, F. (2020). Dubbing. In M. Deckert & Ł. Bogucki (Eds.), *The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility* (pp. 103–132). Palgrave Macmillan.
- Davis, J. (Executive producer). (2011–2017). *Teen Wolf* [TV series]. MTV Entertainment Studios; MGM Television.
- Deckert, M. (2020). Capturing AVT and MA: Rationale, facets and objectives. In M. Deckert & Ł. Bogucki (Eds.), *The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility* (pp. 1–8). Palgrave Macmillan.
- Díaz-Cintas, J. (2020). The name and nature of subtitling. In M. Deckert & Ł. Bogucki (Eds.), *The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility* (pp. 149–171). Palgrave Macmillan.
- Guillot, M.-N. (2020). The pragmatics of audiovisual translation: Voices from within in film subtitling. *Journal of Pragmatics*, 170, 317–330. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2020.09.015>
- Kuo, A. S.-Y. (2020). The tangled strings of parameters and assessment in subtitling quality: An overview. In M. Deckert & Ł. Bogucki (Eds.), *The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility* (pp. 437–458). Palgrave Macmillan.
- Ratner, B. (Director). (1998). *Rush Hour* [Film]. New Line Cinema; Roger Birnbaum Productions.
- Стоянова, Т., & Черненко, К. (2020). Особливості перекладу англійського гумору українською [Peculiarities of translating English humor into Ukrainian]. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*, 31, 402–414.
- Valdeón, R. A. (2020). Swearing and the vulgarization hypothesis in Spanish audiovisual translation. *Journal of Pragmatics*, 155, 261–272. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2019.09.005>
- Yau, W.-P. (2019). Sociolinguistics and linguistic variation in audiovisual translation. In L. Pérez-González (Ed.), *The Routledge handbook of audiovisual translation* (pp. 281–295). Routledge.
- Zanotti, S. (2022). Audiovisual translation. In K. Malmkjær (Ed.), *The Cambridge handbook of translation* (pp. 440–460). Cambridge University Press.

REFERENCES

- Adamson, A., & Jenson, V. (Directors). (2001). *Shrek* [Film]. DreamWorks Animation; Pacific Data Images.
- Ávila-Cabrera, J. J. (2023). Once upon a time in Hollywood: Analysis of dubbed and subtitled insults into European Spanish. *Journal of Pragmatics*, 217, 188–198. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2023.09.019>
- Chaume, F. (2020). Dubbing. In M. Deckert & Ł. Bogucki (Eds.), *The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility* (pp. 103–132). Palgrave Macmillan.
- Davis, J. (Executive producer). (2011–2017). *Teen Wolf* [TV series]. MTV Entertainment Studios; MGM Television.
- Deckert, M. (2020). Capturing AVT and MA: Rationale, facets and objectives. In M. Deckert & Ł. Bogucki (Eds.), *The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility* (pp. 1–8). Palgrave Macmillan.

- Díaz-Cintas, J. (2020). The name and nature of subtitling. In M. Deckert & Ł. Bogucki (Eds.), *The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility* (pp. 149–171). Palgrave Macmillan.
- Guillot, M.-N. (2020). The pragmatics of audiovisual translation: Voices from within in film subtitling. *Journal of Pragmatics*, 170, 317–330. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2020.09.015>
- Kuo, A. S.-Y. (2020). The tangled strings of parameters and assessment in subtitling quality: An overview. In M. Deckert & Ł. Bogucki (Eds.), *The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility* (pp. 437–458). Palgrave Macmillan.
- Ratner, B. (Director). (1998). *Rush Hour* [Film]. New Line Cinema; Roger Birnbaum Productions.
- Stoyanova, T., & Chernenko, K. (2020). Peculiarities of translating English humor into Ukrainian. *Scientific Bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*, 31, 402–414. [in Ukrainian]
- Valdeón, R. A. (2020). Swearing and the vulgarization hypothesis in Spanish audiovisual translation. *Journal of Pragmatics*, 155, 261–272. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2019.09.005>
- Yau, W.-P. (2019). Sociolinguistics and linguistic variation in audiovisual translation. In L. Pérez-González (Ed.), *The Routledge handbook of audiovisual translation* (pp. 281–295). Routledge.
- Zanotti, S. (2022). Audiovisual translation. In K. Malmkjær (Ed.), *The Cambridge handbook of translation* (pp. 440–460). Cambridge University Press.

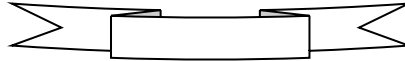
Olena Moskalenko, Anastasiia Krasovska. Subtitling and Dubbing: Transformations of Humor and Slang in Audiovisual Translation.

The article examines the peculiarities of rendering humor and slang in the subtitling and dubbing of English-language audiovisual works. The relevance of the topic is determined by the active development of Ukrainian media localization, the growing popularity of streaming platforms, and the need for high-quality translation capable of conveying not only the content of the original but also its emotional, cultural, and pragmatic potential. Humorous elements and slang expressions pose particular difficulties in translation because they are closely connected with the national and cultural context, the social characteristics of characters, and language play. The aim of the study is to identify the specific features of rendering humor and slang in subtitles and dubbing, as well as to analyze the influence of the translation mode on preserving the comic effect, emotional expressiveness, and sociolinguistic characteristics of the characters' speech. The practical part of the study is based on the animated film "Shrek", the film "Rush Hour", and the TV series "Teen Wolf", which represent different genres, types of humor, and linguistic features. The methodological framework of the research includes comparative, translation-oriented, contextual, pragmatic, and multimodal analyses combined with quantitative calculations. The results of the study show that subtitling tends toward compression, generalization, and neutralization due to technical limitations of the text related to time constraints and the limited number of characters. Dubbing, in contrast, focuses on the naturalness of spoken language, which results in more frequent use of functional equivalents, adaptation, compensation, and expressive means. It has been proved that dubbing conveys comic dynamics, intonational expressiveness, and character-building speech features more effectively, whereas subtitles ensure greater semantic accuracy and content compactness. The practical analysis demonstrated that in "Shrek" dubbing reproduces parody humor more successfully, in "Rush Hour" it better conveys the dynamics of ironic dialogues and intercultural jokes, while in "Teen Wolf" it more effectively renders youth slang and informal communication. The effectiveness of translation is determined by the ability to preserve the pragmatic function, genre tone, and communicative impact of the work on the audience. The results of the research may be used in courses on translation studies and audiovisual translation, as well as in the practical field of media content localization.

Keywords: audiovisual translation; subtitling; dubbing; humor; slang; translation transformations; localization; film; cartoon; TV series.

Received: April 20, 2026

Accepted: April 27, 2026

Освітні, педагогічні науки / Educational, Pedagogical SciencesDOI: <https://doi.org/10.20535/.2026.17.343617>**Liudmyla Herasymenko**

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor of the Professional and Aviation Language Training
Department of Ukrainian State Flight Academy
Ukrainian State Flight Academy
Kropyvnytskyi, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-9843-0073>
herasymenkol@sfa.org.ua

Svitlana Muravska

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor of the Professional and Aviation Language Training
Department of Ukrainian State Flight Academy
Ukrainian State Flight Academy
Kropyvnytskyi, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-8123-7293>
smuravskaya@ukr.net

**BUILDING SOFT SKILLS IN ESP THROUGH SOCIAL EMOTIONAL
LEARNING STRATEGIES**

The article examines the potential of Social Emotional Learning (SEL) strategies to enhance soft skills development within English for Specific Purposes (ESP) courses at the tertiary level. In light of current global labour market demands, soft skills such as analytical thinking, resilience, communication, leadership, adaptability, and emotional intelligence have become central to professional success. Drawing on recent international research, including The Future of Jobs Report 2025, the study argues that ESP, due to its communicative orientation and task-based nature, is uniquely positioned to support the formation of these competencies. The research employs a comprehensive analysis of scholarly sources and integrates instructional materials designed around authentic professional contexts. SEL strategies aligned with the five CASEL competencies are embedded in ESP tasks to foster self-awareness, self-management, social awareness, relationship skills, and responsible decision-making. The implementation of activities such as role plays, case studies, collaborative projects, reflective writing, perspective-taking tasks, and digital-tool-supported learning demonstrates that SEL-informed ESP instruction systematically cultivates key soft skills including critical and analytical thinking, creativity, negotiation, empathy, technological literacy, and leadership. The discussion highlights the dual impact of SEL: strengthening linguistic proficiency while creating emotionally supportive, collaborative, and cognitively challenging learning environments. The study concludes that integrating SEL into ESP can significantly enhance learners' readiness for contemporary professional demands. Further research will involve a pedagogical experiment to evaluate the effectiveness of SEL-based methodologies in developing soft skills in ESP classrooms.

Keywords: soft skills; Social Emotional Learning; ESP instruction; higher education; emotional intelligence; analytical thinking; communication skills; resilience; leadership; professional competency.

1 INTRODUCTION

Problem statement. Soft skills play a pivotal role in today's global and rapidly transforming world. Penetrating and integrating into all spheres of life, they are indispensable for success in both personal and professional domains. Profound knowledge alone is no longer sufficient. Employers increasingly value a broad range of transferable skills that enable future professionals to collaborate effectively, communicate with others, solve problems, adapt to change, and achieve their goals.

The Future of Jobs Report 2025 (World Economic Forum, 2025) shows the results of the survey, where more than 1,000 global employers, who have more than 14.1 million workers, shared their perspectives on the core skills for their workforce. It highlights analytical thinking as the most essential skill for workers (69%), followed by resilience, flexibility and agility (67%), leadership and social influence (61%), creative thinking (57%), and self-awareness (52%), technological literacy (51%), empathy, and active listening (50%). Together with curiosity, lifelong learning and service orientation, these skills show that success in today's workplace depends on balancing cognitive, technical, and interpersonal abilities.

To add to this set of core skills, the research conducted at Harvard University states that, as work becomes more complex, social skills, like communication and collaboration are essential for keeping teams productive. Equally important are critical thinking and problem-solving, which help people adapt their expertise as technology and markets change. However, it's no longer possible for people to learn one universal set of skills that fits every job or field; the modern economy increasingly requires workers to develop more specialized and interconnected skills – often through long periods of education and practical experience – tailored to specific professions or industries (Koval, 2015; Hosseinioun et al., 2025).

English for Specific Purposes as a subject provides an excellent platform for fostering soft skills, as its core competence lies in communication. Beyond acquiring the ability to speak, read, write, and listen in English, learners gain a wide range of additional competencies (Saienko et al. 2020; Tevdovska, 2016). They practice problem-solving through role plays, develop active listening skills in authentic interactions, and strengthen their capacity to negotiate and reach compromises. Leadership qualities are enhanced through activities, such as advocating for others, delivering presentations and sharing responsibilities in project work. Moreover, the ability of English teachers to motivate, inspire, and guide learners contributes significantly to teamwork and career development. The skills, such as self-organization, critical thinking, time management, and problem-solving allow students to use their time and resources more effectively. Adaptability and flexibility, which are essential in mastering a foreign language, also foster resilience and prepare learners to meet challenges with confidence.

Analysis of recent research and publications. Extensive research has sought to clarify the nature and scope of soft skills. According to a study conducted within the framework of the USAID Workforce Connections project, *Key “Soft Skills” That Foster Youth Workforce Success* (Lippman et al., 2015), soft skills encompass “a broad set of skills, competencies, behaviours, attitudes, and personal qualities that enable individuals to effectively navigate their environment, work well with others, perform efficiently, and achieve their goals.” These skills are widely applicable and complement technical, vocational, and academic competencies, thereby enhancing overall workforce readiness.

Other scholars have proposed similar definitions. Kans (Kans, 2012) characterizes soft skills as “personal, social, communication, and self-control behaviours,” emphasizing their role in interpersonal and intrapersonal functioning. Tribble (Tribble, 2009) highlights their association with self-improvement, interpersonal relationships, communication, career preparation, leadership, teamwork, self-discipline, self-confidence, and a strong work ethic. From Stumpf's (Stumpf, 2007) perspective, soft skills include honesty, team building, problem-solving, critical thinking, and communication abilities. Collectively, these definitions underscore that soft skills are essential not only for professional performance but also for personal development and social interaction.

Scholars have proposed various approaches to categorizing and defining the number and types of soft skills. For instance, Haselberger et al. (Haselberger et al., 2012) identified 22 distinct soft skills, including communication, customer/user orientation, teamwork, learning skills, creativity and innovation, decision-making, analytical skills, management skills, adaptability to change, leadership, organizational commitment, results orientation, continuous improvement, negotiation, professional ethics, stress tolerance, self-awareness, life balance, conflict management, cultural adaptability, networking, and research and information management skills.

Knyaz and Chuchno (Knyaz & Chuchno, 2012) offer an alternative classification, dividing soft

skills into three categories: personal skills, social skills, and content-dependent skills. Shobron et al. (Shobron et al., 2020) proves the importance of continuing soft skills development and define the following methods to be applied: direction (gives students an understanding of the activities); training (meaning life training); assignment (for strengthening the skills); habit, escort (all the tasks and activities are guided); efforts of students and approach to be used. The researchers classify soft skills into personal, social and content-reliant.

Lavrysh (Lavrysh, 2016), based on her research, identified five critical soft skills recommended for implementation in Ukrainian universities: social skills, communication skills, higher-order thinking skills, positive self-concept, and self-control. She emphasizes that each of these skills encompasses a range of sub-skills. According to this research, social skills foster effective interpersonal interaction and include sub-skills such as leadership, respect for others, and conflict resolution. These skills play a transformative role in facilitating employment, enhancing workplace performance, and contributing to organizational success. Communication skills encompass oral, non-verbal, and listening abilities applied in diverse workplace situations and with various audiences. While communication skills are formally included in most university curricula, Lavrysh notes that many graduates still face challenges in presenting their ideas and thoughts clearly. Higher-order thinking skills involve problem-solving, critical thinking, and decision-making, as well as the ability to apply knowledge creatively, innovatively, and analytically. These skills are highly valued by employers, as they significantly contribute to professional effectiveness. A positive self-concept relates to an individual's personality and underpins traits such as self-esteem, self-confidence, and self-efficacy. These skills not only promote professional development but also foster personal growth. Finally, self-control skills involve managing emotions and behavior, thereby supporting successful communication, decision-making, and problem-solving in the workplace.

Although the importance of integrating soft skills into higher education curricula has been widely established in the literature (Kniaz & Chukhno, 2021; Lavrysh, 2016; Saienko, Semyda & Akhmad, 2020; Tevdovska, 2016) there have been comparatively few attempts to incorporate Social and Emotional Learning (SEL) strategies into English for Specific Purposes (ESP) instruction.

The purpose of the article: to investigate and substantiate effective SEL (Social Emotional Learning) strategies for developing soft skills at the ESP classes in higher education.

The research is guided by the following question: How can Social and Emotional Learning (SEL) strategies be effectively integrated into English for Specific Purposes (ESP) instruction to foster the development of soft skills in higher education?

2 METHODS

The present study employed literature analysis as the main research method regarding incorporating Social Emotional Learning (SEL) strategies for developing soft skills in English for Specific Purposes (ESP) courses at the tertiary level. Instructional materials were designed around authentic ESP contexts – business negotiations, project management, workplace communication, and intercultural interaction. Each lesson integrated one or more SEL-based strategies aligned with the five core competencies defined by CASEL (CASEL, 2020): self-awareness (emotional check-ins, reflective journaling, self-assessment tasks); self-management (goal-setting activities, stress-management exercises, resilience narratives); social awareness (perspective-taking discussions, empathy role-plays, intercultural communication tasks); relationship skills (collaborative projects, peer mentoring, feedback exchanges); responsible decision-making (ethical dilemma case studies, problem-solving simulations). Digital tools such as Padlet, Mentimeter, and Google Workspace were used to support collaborative learning and enhance technological literacy. The integration of these tools reflected the emphasis on 21st-century workplace competencies highlighted in The Future of Jobs Report (World Economic Forum, 2025).

3 RESULTS AND DISCUSSION

English language classes that integrate Social Emotional Learning (SEL) provide valuable opportunities for the systematic development of soft skills. In addition to fostering linguistic competence, carefully selected instructional materials can promote leadership, teamwork, effective communication, and negotiation skills. Through SEL-informed activities, learners are able to enhance both their language proficiency and the interpersonal competencies essential for academic and professional success.

Emotional intelligence is a foundational element of soft skills (Mohammed & Ozdamli, 2024). Its key components, such as self-awareness and self-management, support effective leadership and problem-solving. Emotional intelligence helps employees communicate clearly, handle challenges, and think creatively, which is why it is essential for leadership and teamwork. Emotional soft skills also enhance stress management, adaptability and communication in complex environments. Social-emotional skills are central to cooperation, task performance, emotional regulation, and open-mindedness, and include sub-skills like tolerance and sociability. Research further shows that these skills contribute to academic success, career decision-making confidence, and positive workplace relationships (Brassey et al., 2020; Oliveira, de Castro, Silva, & Taveira, 2023).

Social Emotional Learning (SEL) places students' life competencies on an equal level with domain-specific academic knowledge and skills. It encompasses abilities that are essential for individuals' academic achievement, employability, and success in everyday life. Integrating SEL into English language instruction not only enhances language acquisition but also contributes to the creation of a supportive and safe learning environment, fosters collaboration, and strengthens meaningful dialogue between teachers and learners.

SEL comprises several interrelated domains. Self-awareness refers to an individual's capacity to recognize and accurately interpret one's own emotions, thoughts, and values. Self-management involves effectively regulating emotions, thoughts, and behaviors across various contexts, including managing stress, persevering through challenges, and setting and achieving personal goals. Social awareness denotes the ability to adopt the perspectives of individuals from diverse backgrounds, understand social and cultural norms, and identify available resources and supports. Relationship skills encompass the competence to build and maintain healthy and collaborative relationships, communicate clearly, listen actively, cooperate with others, resist negative peer pressure, negotiate conflicts, and seek help when needed. Finally, responsible decision-making involves making choices based on realistic evaluations of consequences, safety considerations, ethical principles, and broader social norms (CASEL, 2020; Osher et al., 2016).

Analytical thinking is identified as one of the most critical skills for the modern workforce, with 69% of global employers rating it as essential (World Economic Forum, 2025). In ESP university classrooms, analytical thinking can be cultivated through structured case study analysis, where students read business or social scenarios in English, identify challenges and propose solutions in small groups. Additional strategies include data interpretation exercises, in which learners analyze graphs, tables, or survey results and summarize findings; problem-solving workshops, where students collaboratively tackle real-world tasks and justify their decisions; and compare-and-contrast discussions, in which learners evaluate conflicting viewpoints and defend their conclusions. These activities foster critical reasoning, decision-making and evidence-based communication while reinforcing language proficiency.

Resilience is increasingly important for navigating workplace uncertainty and adapting to challenges. ESP learners can develop resilience through reflective challenge narratives, writing or sharing experiences of overcoming personal or academic obstacles. Additional strategies include failure reflection essays, in which students analyze unsuccessful outcomes and lessons learned; simulated challenge tasks with unexpected obstacles requiring adaptive responses; and peer mentoring programs, where learners support classmates in overcoming language-related difficulties. These activities promote persistence, emotional regulation, self-awareness, and collaborative problem-solving, while also enhancing expressive and reflective language skills.

Flexibility and cognitive agility are essential skills in dynamic work environments. Role-swap debates provide ESP learners with opportunities to argue positions contrary to personal beliefs, requiring rapid adaptation of thought and spontaneous spoken communication. Complementary activities include improvisational role-plays, in which students respond to unplanned social or professional scenarios; rotating team roles, where learners switch responsibilities during group tasks to build versatility; and scenario-based writing exercises, requiring students to reinterpret stories from multiple perspectives. These methods foster adaptive thinking, perspective-taking, and oral fluency in English, preparing students for complex professional situations.

Leadership and social influence remain fundamental interpersonal competencies for future workforces. ESP students can develop these skills through structured group projects with rotating leadership roles, enabling them to coordinate, delegate, and present collective outcomes. Additional strategies include peer-led workshops, where students design and lead mini-lessons; debate moderation, allowing learners to guide discussions and ensure balanced participation; and mentorship coordination, where advanced students guide beginners through collaborative projects. These approaches cultivate leadership, collaboration, persuasion, and confidence in professional English communication.

Creative thinking is essential for problem-solving and innovation in modern workplaces. ESP learners can engage in innovation challenges, brainstorming novel products, services, or social initiatives and presenting them using visual aids or dramatization. Other activities to foster creativity include storytelling, where students create alternative endings or plot twists; design thinking projects, in which learners prototype innovative solutions to everyday problems; and language games with constraints, encouraging students to write or speak creatively within specific rules. Collectively, these activities enhance divergent thinking, collaboration, and expressive competence in English.

Self-awareness is foundational to emotional intelligence and professional effectiveness. ESP learners can cultivate self-awareness through emotional journaling and peer reflection, documenting feelings and performance during language tasks and exchanging feedback.

Incorporating check-ins at the beginning of the class may have a lot of benefits both for the teacher and the students. Check-ins allow students to pause, reflect, and assess their feelings, create a safe space, give space to process the changes, help reduce stress and anxiety, enable students to relax and focus on learning, help to stay connected with your students and build strong rapport. They are also a way to measure the 'temperature' of the group and adjust the lesson plan.

For the teacher, a check-in is a valuable tool to gauge the 'temperature' of the group and adjust the lesson plan accordingly. If students seem tired, you can introduce a brain energizer. If they appear worried or sad, you can incorporate meditation or breathing techniques to help them relax. This adaptability ensures that your teaching meets the students' immediate needs and fosters a supportive learning environment.

Complementary strategies to enhance self-awareness include strengths and weaknesses mapping, where students identify personal competencies and areas for improvement; emotional vocabulary expansion, labeling emotions in real or fictional scenarios; and mindfulness reflection sessions, combining brief guided mindfulness exercises with written reflection. These practices enhance introspection, emotional literacy, and reflective language use, supporting both intrapersonal and interpersonal development.

Technological literacy is increasingly indispensable in modern professional contexts. ESP students can develop these skills by using collaborative platforms such as Google Slides, Canva, or Padlet to complete group projects. Additional strategies include online collaboration challenges, which require real-time interaction and task completion using digital tools; digital research tasks, emphasizing evaluation and summarization of credible online sources; and podcast or video creation, in which learners produce short multimedia content in English. These activities strengthen digital competency, project management, collaboration, and communicative proficiency.

Empathy and active listening are crucial for effective interpersonal interaction and collaboration. Story circle activities, in which students share personal experiences while peers listen, paraphrase and ask clarifying questions, support these skills. Additional strategies include

perspective-taking interviews, in which learners retell classmates' experiences from their partner's viewpoint; conflict resolution role-plays, simulating disagreements with empathic negotiation; and listening quizzes, which test comprehension of nuances and intent in spoken English. These activities promote perspective-taking, social awareness, and conversational competence in the target language.

Curiosity and lifelong learning are essential for adapting to rapidly evolving professional environments. ESP learners can practice research and teach-back activities, exploring unfamiliar topics and presenting findings to peers. Additional strategies include exploratory presentations, investigating topics outside the learner's field; "What If" scenarios, posing hypothetical questions and discussing outcomes; and interdisciplinary research projects, connecting language learning with other academic domains. These approaches foster inquiry, integrative thinking, autonomous learning, and oral communication in English.

Service orientation and social responsibility are increasingly valued workplace competencies. ESP students can develop these skills through community problem-solving simulations, collaboratively proposing solutions to real-world issues and presenting their rationale in English. Additional strategies include role-playing customer service scenarios, emphasizing empathy and solution-focused communication; charity campaign planning, in which students design and organize volunteer or fundraising activities; and community engagement proposals, where learners create initiatives addressing local issues. These activities strengthen social responsibility, teamwork, persuasive communication, and practical language use.

Thus, the materials used for teaching ESP provide a great number of tasks which can be successfully applied for developing students' soft skills.

4 CONCLUSIONS AND FURTHER RESEARCH

The present study contributes to the growing body of research on soft skills development in higher education by substantiating the pedagogical potential of integrating SEL strategies into ESP instruction. The novelty of the research lies in the systematic alignment of SEL competencies, as defined by the CASEL framework, with ESP learning objectives and authentic professional contexts. Unlike previous studies that primarily address soft skills development in general education settings, this study demonstrates how SEL can be purposefully embedded into ESP tasks to simultaneously enhance linguistic proficiency and essential professional competencies. Furthermore, the research offers a structured approach to incorporating SEL through task-based, communicative, and digitally supported activities tailored to the needs of future specialists.

The findings confirm that SEL-informed ESP instruction creates a dual impact: it not only facilitates language acquisition but also promotes the development of key soft skills such as analytical thinking, resilience, communication, leadership, empathy, and adaptability. Importantly, the integration of SEL strategies contributes to the creation of a supportive, learner-centred, and psychologically safe educational environment, which is particularly relevant in contexts characterized by uncertainty and stress.

From a practical perspective, several recommendations can be proposed for the effective implementation of SEL strategies in ESP classrooms. First, educators are encouraged to systematically integrate SEL components into lesson design by aligning language tasks with specific socio-emotional competencies. Second, the use of interactive methodologies – such as role plays, case studies, collaborative projects, and reflective practices – should be prioritized to foster both communication skills and emotional engagement. Third, regular incorporation of brief SEL routines, including emotional check-ins, mindfulness activities, and feedback sessions, can enhance students' self-awareness and readiness for learning. Fourth, the use of digital tools (e.g., collaborative platforms and interactive applications) should be expanded to support engagement, cooperation, and the development of technological literacy. Finally, teacher training and professional development programs should include components on SEL integration to ensure the effective and conscious application of these strategies in ESP contexts.

Despite its contributions, the study is limited by its primarily theoretical and descriptive nature. Therefore, further research should focus on empirical validation of the proposed approach. Future studies may involve the design and implementation of pedagogical experiments aimed at measuring the impact of SEL-based instruction on specific soft skills development in ESP learners. Additionally, comparative studies across different disciplines and educational contexts could provide deeper insights into the adaptability and scalability of SEL strategies.

In conclusion, the integration of SEL strategies into ESP instruction represents a promising and innovative direction in higher education pedagogy, contributing to the preparation of well-rounded, resilient, and competitive professionals capable of meeting the complex demands of the modern labour market.

REFERENCES

- Brassey, J., van Witteloostuijn, A., Huszka, C., Silberzahn, T., & van Dam, N. (2020). Emotional flexibility and general self-efficacy: A pilot training intervention study with knowledge workers. *PLOS ONE*, 15(8), e0237821. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0237821>
- CASEL. (2020). *SEL framework*. Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. <https://casel.org/SEL-framework>
- Haselberger, D., Oberhuemer, P., Perez, E., Cinque, M., & Capasso, F. (2012). *Mediating soft skills at higher education institutions: Guidelines for the design of learning situations supporting soft skills achievement*. European Commission.
- Hosseinioun, M., Neffke, F., Zhang, L., & Youn, H. (2025). Skill dependencies uncover nested human capital. *Nature Human Behaviour*, 9, 673–687. <https://doi.org/10.1038/s41562-024-02093-2>
- Kans, M. (2012). Applying an innovative educational program for the education of today's engineers. *Journal of Physics: Conference Series*, 364(1), 012113. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/364/1/012113>
- Kniaz, H., & Chukhno, O. (2021). English trainee teachers' perspective on soft skills development in Ukraine. *Arab World English Journal*, Special Issue 7, 299–313. <https://dx.doi.org/10.24093/awej/call7.2>
- Koval, K. O. (2015). Development of soft skills in students: One of the important factors of employment. *Journal of Vinnitsa Polytechnic Institute*, (2), 162–167.
- Lavrysh, Y. (2016). Soft skills acquisition through ESP classes at technical university. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 4(3), 517–525. <https://doi.org/10.22190/JTESAP1603517L>
- Lippman, L., Ryberg, R., Carney, R., & Moore, K. (2015). *Workforce connections: Key "soft skills" that foster youth workforce success: Toward a consensus across fields*. Child Trends. <http://www.childtrends.org/wp-content/uploads/2015/06/2015-24AWFCSOftSkillsExecSum.pdf>
- Mohammed, F. S., & Ozdamli, F. (2024). A systematic literature review of soft skills in information technology education. *Behavioral Sciences*, 14(12), Article 894. <https://doi.org/10.3390/bs14120894>
- Oliveira, Í. M., de Castro, I., Silva, A. D., & Taveira, M. d. C. (2023). Social-emotional skills, career adaptability, and agentic school engagement of first-year high school students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(7), 5597. <https://doi.org/10.3390/ijerph20075597>
- Osher, D., Kidron, Y., Brackett, M., Dymnicki, A., Jones, S., & Weissberg, R. P. (2016). Advancing the science and practice of social and emotional learning: Looking back and moving forward. *Review of Research in Education*, 40(1), 644–681. <https://doi.org/10.3102/0091732X16673595>
- Saienko, N. S., Semyda, O. V., & Akhmad, I. M. (2020). Using social networks in teaching ESP to engineering students. *Advanced Education*, 7(14), 38–45. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.198083>
- Shobron, S., Anshor, A., & Muthoifin, D. (2020). Method for developing soft skills education for students. *Universal Journal of Educational Research*, 8(7), 3155–3159. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.080744>
- Stumpf, J. M. (2007). *Meeting the needs: Does technical college education meet the needs of employers?* (Doctoral dissertation). University of Minnesota.
- Tevdovska, E. (2016). Integrating soft skills in higher education and the EFL classroom: Knowledge beyond language learning. *SEEU Review*, 11(2), 95–106. <https://doi.org/10.1515/seeur-2015-0031>
- World Economic Forum. (2025, January 7). *The Future of Jobs Report 2025*. <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/>

Людмила Герасименко, Світлана Муравська. Розвиток м'яких навичок у ESP за допомогою стратегій соціально-емоційного навчання. У статті досліджено потенціал стратегій соціально-емоційного навчання (Social Emotional Learning, SEL) для розвитку soft skills у процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням (ESP) у закладах вищої освіти. З огляду на актуальні вимоги світового ринку праці, саме такі навички, як аналітичне мислення, стійкість, комунікативність, лідерство, гнучкість та емоційний інтелект, стають ключовими для професійної успішності. Спираючись на міжнародні дослідження, зокрема The Future of Jobs Report 2025, у статті

обґрунтовується, що ESP, завдяки своїй комунікативній та діяльній сутності, має значний потенціал для цілеспрямованого формування цих компетентностей. Методологічною основою роботи є аналіз наукових джерел та розроблення навчальних матеріалів на основі автентичних професійних ситуацій. SEL-стратегії, узгоджені з п'ятьма компетентностями CASEL, інтегруються в ESP-заняття для розвитку самоусвідомлення, саморегуляції, соціальної обізнаності, навичок міжособистісної взаємодії та відповідального прийняття рішень. Застосування рольових ігор, кейс-методу, колаборативних проєктів, рефлексивних завдань, вправ на розвиток емпатії та використання цифрових інструментів демонструє можливість системного формування критичного й аналітичного мислення, креативності, навичок переговорів, емпатії, технологічної грамотності та лідерства. Показано, що інтеграція SEL у навчання ESP не лише підвищує рівень мовної підготовки, а й формує підтримувальне та взаємодійне освітнє середовище. У висновках підкреслено, що впровадження SEL-підходів сприяє підготовці конкурентоспроможних фахівців, а подальші дослідження передбачають проведення педагогічного експерименту з оцінювання ефективності цих стратегій у розвитку soft skills.

Ключові слова: м'які навички; соціально-емоційне навчання; ESP; вища освіта; емоційний інтелект; аналітичне мислення; комунікативні навички; стійкість; лідерство; професійна компетентність.

Received: November 15, 2025

Accepted: April 27, 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ

Свідоцтво про державну реєстрацію
Серія КВ № 23089-12929 ПР

Наукове видання
ADVANCED LINGUISTICS

17 / 2026

Academic Edition
JOURNAL
ADVANCED LINGUISTICS

17 / 2026